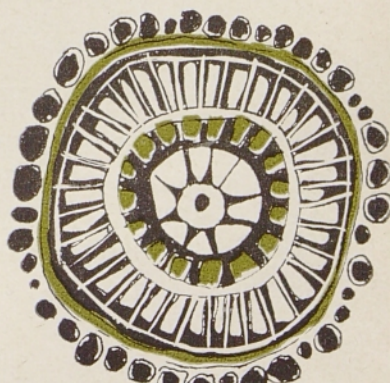
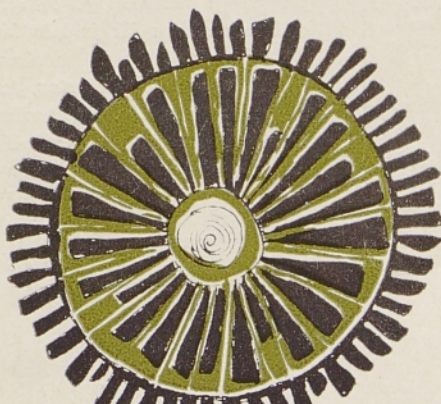
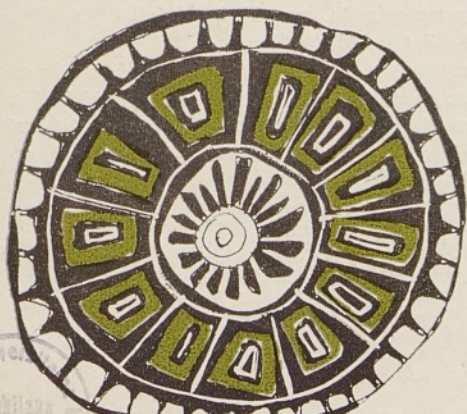
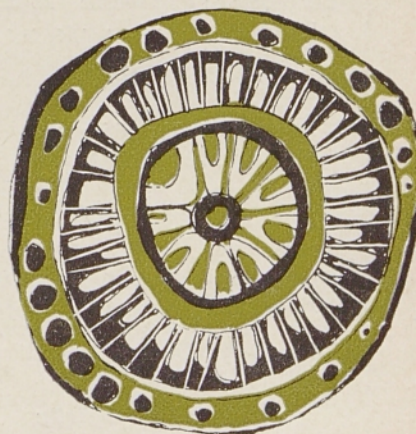
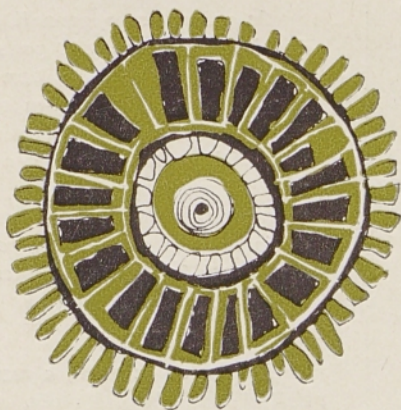
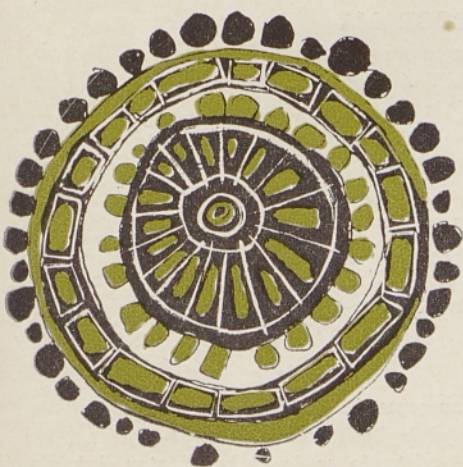
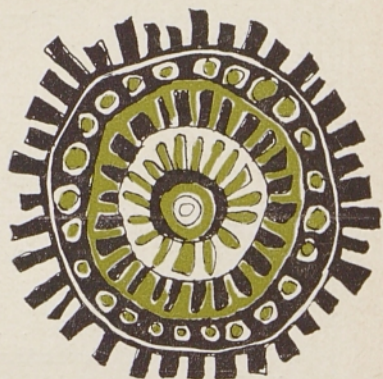
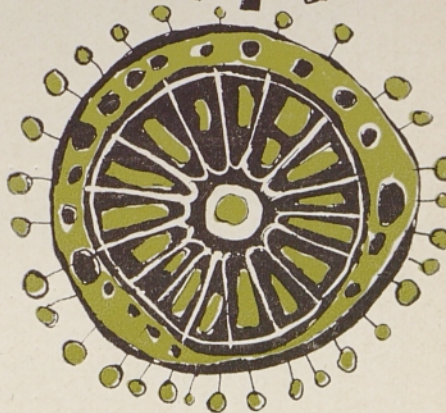
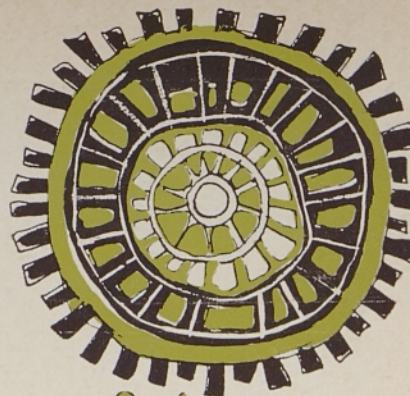

mladika

6

MLADIKA

I Z H A J A V S A K M E S E C

1964 leto VIII. štev. 6

VSEBINA

Nataša Kalanova: In vendar verujemo v novo Evropo	81
Lev Detela: Na kar smo navajeni	82
M. P.: Most naj bomo od človeka do človeka	82
— in: Cudovit literarni večer	83
Marij Maver: Tabor zamejske m'adine na Koroškem	84
Maks Šah: Naša šola in njeni uspehi	85
Stanko Janežič: Češnje so zrele	89
Aleksij Markuža: Pozdrav, Poslednje upanje	91
Janez Belej: Nekaj dni po Afriki	92
Tanja Premk: Težnost, Bojazen	92
Lojze Škerl: Kaj pravite vi?	93
Zora Saksida: Tujci povsod	95
Marija: Vsakemu delu primerno obleko!	97
Šport in mladina	97
Marij Maver: Odrska in radijska igra	98
Jože Peterlin: Labodji spev igravca Lojzeta Potokarja	98
Lev Detela: Med slovenskimi revijami	99
Lev Detela: Slovenske knjižne novitete	100

Uredil

JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema

Klavdij Palčič

Revijo izdaja uredniški odbor:

Stanko Janežič, Franc Mljač, Sergej Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl, Drago Štoka, Češčut Marija in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Poduredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Tel. 29-477

PISMA NAM IN VAM

VSEM, KI SO NA POČITNICAH . . .

Vsem, ki morda prihajajo po dolgih letih v teh vročih poletnih dneh na obalo in v naše mesto, ki jih srečujemo ali se morda z njimi ne srečamo, pošiljamo pristrčni pozdrav! Posebno topel pozdrav Zorku Simčiču, uredniku Meddobja, ki je iz daljnega Buenos Airesa prispel k svojim prijateljem in znancem, ki se je srečal z našimi študenti v Kulturnem klubu, s književniki na literarnem večeru, z nekdanjimi radijskimi sodelavci, s prijatelji in znanci! Želimo mu prijeten oddih in mnogo najlepših vtisov.

Pozdrav prijatelju in sodelavcu MLADIKE, prof. Rafku Vodebu, tudi uredniku Meddobja, ki je prispel iz Rima, žal, le za kratek čas med nas. Lep pozdrav Levu Deteli in Mileni Merlakovi, našima dragima sodelavcema, ki bosta za dober mesec zamenjala dunajski zrak s kraškim. Pozdrav še vsem drugim prijateljem naše revije, znancem in neznancem, ki se mude te dni med nami. Tistim pa, ki odhajajo iz Trsta v planinske in hribovite kraje, želimo tam miren počitek in prijeten oddih.

Mladika

NE SLIŠIMO RADIA

V Kanalski dolini še vedno ne slišimo radijske postaje Trst A. Tako smo Slovenci v Žabnicah, Trbižu, Ukvah, Ovčji vasi, v Rajblu, pa tudi v Beli peči, v Fužinah in drugod še vedno primorani poslušati radijske sporede izza meje. Zdaj, ko spada tudi Kanalska dolina v deželo Furlanija Julijska krajina, zelo želimo, da bi mogli poslušati tudi radio nove dežele, ki gotovo prinaša v svojih sporedih mnogo stvari, ki tudi nas zadevajo in zanimajo.

Oblasti pogosto tožijo nad mnogimi ljudmi v Kanalski dolini, da so še vedno zelo navezani na Avstrijo. Mislimo, da za zavedne Slovence to ne velja. Vendar se nam zdi umestno opozoriti, da mora država pokazati več dobre volje za te kraje kar zadeva na primer služnostne pravice in tudi drugače poskrbeti, da bodo ljudje lažje živeli. Razen tega pa je tudi zelo neumestno pustiti ljudi informirati po tujih radijskih postajah, namesto da bi jim nudili poročila in spored v slovenskem jeziku, radijske postaje, ki jo ima dežela v Trstu.

Zelo se priporočamo vodstvu RAI-a, da bi z relejnim oddajnikom za naše kraje ali kako drugače omogočilo, da bi lahko tudi mi poslušali radijsko postajo Trst A.

Slovenci v Kanalski dolini

VEČ RADIJSKEGA PROGRAMA

Že večkrat smo govorili pri nas o tem, kako bi bilo koristno in lepo, da bi oddajala radijska postaja TRST A tudi tisti opoldanski čas od 14,45 do 17. Vsi smo si bili v tem edini, da je to zelo dragocen čas in bi mogli prav tedaj oddajati mnogo stvari, ki jih v nekaterih krajih zvečer ne morejo poslušati. Morda bi bilo celo boljše oddaje še kako uro zvečer prej zaključiti, pa namesto nočne ure oddajati popoldan. Najbrže nismo s tem povedali nič novega, morda je kdo to prošnjo že izrazil tudi postaji, ali pa morda vodstvo postaje samo misli na to. A zdelo se nam je umestno, da jo tudi mi napišemo v revijo. Morda bi enake prošnje poslali naši ljudje iz vseh krajev na Tržaškem, Goriškem in od drugod, kjer slišijo postajo.

Poslušavci v Rojanu

MATURE

Mature so za nami, a rezultati so zapustili grenko vprašanje: ali se res naši dijaki tako malo uče, ali je pri izpitnih komisijah prestrogo merilo, da je izdelalo tako malo dijakov. Predstavilo se je 72 kandidatov, izdelalo pa jih je samo 23 (31,94%), popravne izpite ima 35 kandidatov (48,61%), odklonjenih pa jih je bilo kar 14 ali (19,44%).

Poznamo primer na slovenski gimnaziji v Celovcu, ko sploh nihče ni padel, niti lani, niti letos, tudi na mnogih šolah v Italiji so uspehi boljši. Slovenski razredi niso številni, zato je mogoče tvarino dobro predelati in ni treba izgubljati časa z izpraševanjem. Upamo, da slovenski profesorji opra-

Posamezna številka Mladike stane 150 lir, po pošti 170 lir. Celoletna naročnina (10 številk) 1500 (1700) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 4,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 3 funte.

NATAŠA KALANOVA

IN VENDAR VERUJEMO V NOVO EVROPO!

Tisto soboto smo se odpeljali veseli in nasmejani na obisk k slovenski koroški mladini. Bili smo sami mladi s Tržaškega in z Goriške. Hoteli smo se srečati z brati in sestrami, ki govorijo isti jezik kot mi in verujejo v istega Boga. Zato smo želeli na božjo pot h Gospe Sveti, se ustaviti ob zgodovinsko pomembnem knežjem kamnu in na skupni prireditvi proslaviti zgodovinski praznik. Tisti praznik, ki spominja, kako so se na križišču poti srečali različni narodi in so skupno umestili vojvodo, ki je moral v jeziku, ki ga je govorilo ljudstvo, priseči, da bo spoštoval njihovo pravo.

A ko smo prestopili mejo, so nas sprejeli mrki pogledi nemško govorečih Avstrijcev, metali so nam v obraz na tisoče sramotilnih letakov s pozivi, naj se zgubimo, od koder smo prišli, žalili so nas z napisi po cestah, po katerih smo se vozili. In ko smo se bližali vojvodskemu prestolu, smo morali mimo množice oborožene policije, ki je spominjala na ceste med drugo svetovno vojno. Ko smo molili in peli v cerkvi, so metali zunaj bombe in petarde. Bilo nam je žal tistega sovraštva do nas, žal tudi zaradi njih samih.

V deželnem svetu v Trstu je pred kratkim spregovoril v svojem materinem jeziku pozdrav izvoljeni predstavnik slovenske narodnosti. Sadržavljani, izvoljeni predstavniki italijanske narodnosti desničarskih strank, so zagnali huronsko vpitje, da je beseda onemela. Zahteve, ki jih dan za dnem v obliki spomenic in govorjenih izjav predlaga predstavnik manjšine in ki so vse ena sama prošnja po priznanju osnovnih pravic državljanov slovenske narodnosti, za te zahteve se predstavniki večine ne zmenijo.

In za tretjo mejo je obetal dialog v kulturnem ozračju Slovenije neko novo pot, čeprav še daleč ne pot v popolno demokratično izražanje, a vendar v neko večjo sproščenost in možnost izmenjave različnih pogledov. V trenutku je bil ta dialog zatrt z ukinitvijo Perspektiv. Četudi vsak poznavavec razmer ve, kako in zakaj je ta revija nastala, in tudi ve, da bo namesto Perspektiv prišla nova revija s podobno nalogo, kot so jih imele v začetku Perspektive, je vendar bridko tako poseganje politične stranke v kulturno življenje. Ostal je grenek spomin.

Tudi predstava »Tople gredek«, ki umetniško sicer ni noben biser, a se po tematiki dotika problematike socialnega reda, je na enako nemogoč način prepovedana in odstranjena s sporeda.

In koliko je še vseh teh stvari na tej in na drugi strani meja, ki so v kričečem nasprotju z naravnim pravom, z osnovnimi demokratičnimi načeli, z izjavo o človeških pravicah, z mednarodnimi dogovori in tako dalje. Koliko grobosti in koliko laži in nasilja!

In vendar verujemo v novo Evropo. Mora priti, ker se bo sicer taka Evropa sama v sebi zadušila zaradi kričečega nasprotja med oznanjanjem načel, ki da jih zagovarja in med prakso, ki grobo negira vse, kar oznanja kot svoj evangelij.

Kdo naj sicer še verjame programom in obljubam? In kje naj evropski človek išče rešitve, če ne v medsebojnem sožitju in razumevanju?

Nova Evropa mora priti. A najprej mora evropski človek preko katarze.

Daj Bog, da bi bila kmalu večina tako močna, da bi je ne strahovala manjšina. Mislim, da mora prav mladina začeti bolj stvarno in odrešilno delo za novi čas. Premalo je samo potovanje in iskanje največjih ugodnosti, treba je z vso odgovornostjo pristopiti k intenzivnemu delu za boljši čas.

Romali smo h Gospe Sveti

»MOST NAJ BOMO OD ČLOVEKA DO ČLOVEKA«

Pri Božjem grobu je zamejska mladina prižgala velik kres. To, kar so vsi, ki so bili navzoči čutili, je v svojem govoru izpovedal visokošolec Erik Prunč.

Analiziral je težnje nacionalističnega devetnajstega stoletja in jih prikazal v današnjem času kot anahronizem, po katerem stremijo le še tisti, katerim je bila zabranjena rast v pravo osebnost.

»Nihče se ne more več zapreti v samega sebe in živeti za svoje interese, želje in nazore. Bližina soseda nas izživa, nas sili v vedno nove duhovne, kulturne in svetovno-nazorne konfrontacije in v nova srečanja. V tem času nič nimajo iskati slepa mržnja in fanatizem in laž — sadovi hermetičnega nacionalizma... Važna nam je iz osebnosti vzrasla narodna zavest — samo v zvezi z moralnimi vrednotami rasti v osebnost ima danes narodna zavest še smisel in vrednost — zdravi, odprti nacionalizem, ki ve za svoje meje, ki se zaveda, da lahko obstaja samo v zvezi z drugimi zgodovinskimi, duhovnimi, kulturnimi, gospodarskimi in umetniškimi vrednotami. Zaradi tega smo veseli, da kot pripadniki manjšine kot posredovavci živimo ob meji dveh velikih kulturnih krogov, da smo poklicani, da zidamo široke ceste in mostove srečanja, medsebojnega spoznavanja in medsebojnega spoštovanja.

Iz tega vidika gledano se spremenijo manjšine in njih problemi iz tropov nacionalne mržnje v nosilce in posredovavce duhovnih in kulturnih dobrin, v prvoboritelje nove Evrope!« Kako dolgo bo še trajalo, da bodo taki nazori postali vsakdanji kruh tudi tistih ljudi, ki so s takim sovrštvom gledali Slovence? Koliko več strpnosti in politične zrelosti, skratka, koliko več človečnosti je pokazala v teh dneh slovenska mladina, kakor ljudje, ki živijo v mrtvih idealih neizbežno in za vedno pretekle preteklosti!

Med veselimi plesi in ob zvokih naših lepih slovenskih pesmi je plamen postajal manjši, a gorel je in bo gorel naprej v mladih srcih.

NA KAR SMO NAVAJENI

So letni časi, ko se na predmestnih cestah pojavijo krdela razposajenih otrok. Vrata starih razpadajočih hiš se odpirajo na stežaj, skozi njih pa dero trume podivjane drhali s fračami, lokí, sulicami in bojnimi peresi.

Posamezne skupine zasedejo zakotna skladišča, trgovine, mitnice, mostove in zapro ceste. Starčke in starke, ki so se nahajali na vsakodnevem sprehodu, ujamejo in odvedejo v provizorične ječe za talce. Uradna oblast uvede obsedno stanje, podivjani otroci pa razbijajo šipe in ropajo po trgovinah in magacinih.

Franček Fičafaj na primer pobija mačke starih gospa in jih obeša v javno svarilo na telefonske drogove, Jurček Ugrizek razbija s kamni in železom cestne svetilke, Pepček Nebodigatreba se plazí pod mize bogatih in boljših družin in z buciko zbada častitljive gospode in dame, da stokajo od bolečin. Bojeslav Podivjan se tedaj proglasi za poveljnika severne strani. S četo nepridipravov zasede most nad reko in razdere tračnice cestne železnice, medtem ko prostovoljci posekajo telefonske drogove. Jaka Ravbar se okrona za cesarja zapadne strani. S trumo pristašev vdere v cerkve in državna svetišča, ob divji glasbi seda na prestole človeku nikoli dostopnih oltarjev, medtem ko njegovi pristaši brskajo za zlatimi svečniki, moštranami in dragocenimi slikami, tapete in cerkvene praporje pa prisvajajo za domačo rabo. Ni čudno torej, da se lepega dne mladoletne smrklje ovijejo v ukradene cerkvene praporje in se pobalini odenejo v plašče, ki so si jih prikrojili iz debelih preprog v svetiščih. Svetnike vržejo z oltarjev, na njih pa postavijo samega sebe. Smrtnik pa ne more vse dolgo življenje sam kraljevati na oltarju; zato se maliki menjavajo. Ustanovi se celo delovna izmena: podnevi jaz, ponoči ti in narobe. Pojavijo se tudi podivjanci na vzhodu. Ob enih ponoči se splazijo z deratizacijskimi sredstvi v mestne kanale in podavijo podzemeljsko svojat, pri težkem opraviu pa se nalezejo kolere in stekline. Tako vidiš v naslednjih dneh množico otročajeve, ki se v silnih bolečinah plazí iz kanalov in v sveti ihti napada in grize mimoidoče. Razvijejo se velike epidemije. Jaka Naboden pa ustanovi kraljestvo pravičnih, ki z grozotnimi sredstvi zatira vsak protiupor in napada ostanke starinskih čet propadajoče nekdanje oblasti, ki ne ve, kam bi se rešila. Z inkvizicijskimi metodami dušijo uporniški duh, z vojaškim škornjem stopajo na zadnji plamenček svobodomiselnosti. Družine obsodijo na smrt, stare namakalne naprave v živalski jezi razderejo. Delovne čete posekajo oljčne gaje in jih spremenijo v smetišča, na smetiščih pa skušajo pomoriti podgane in zasaditi palme in naseliti slavce. Neznani storivci opustošijo cele predele mesta, na tovarniške dimnike pa obesijo črno zastavo. Človekov svet je tedaj v razpadu. Hiše, parke in ljudi, katere je poznal in na katere je bil navajen, so porušili, uničili in pobili, v njegovo dušo so zasejali strah in na vsakem oglu tiči pošast z ognjeno glavo in krutimi zobmi. Tako se premika skozi razvaline življenja; zunanji svet se je porušil, kot so se porušili oltarji svetišč, in v notranjosti mu svetijo sove in skovika smrt. Drhal se v tistem času zbira na velike procesije, na neotesanih odrih se plazijo povorke kletvic in mračnih obtožb in vse ljudstvo v nekem novem, dozda še nerazumljenem nagonu teka na najbolj prometne kraje in dviga roke.

To je čas, v katerem nihče ni varen. Berač ropa berača, vran kljuva vranu oko. V nočnih urah pobesnele tolpe zažigajo muzeje, gledališča in stare gradove, podnevi pa šolarji po še vozečih tramvajih napadajo invalide in sramotijo pohabljenca.

Medtem množica otrok na močvirjih zazida velike palače in z bodečimi žicami obda meje ozemlja. Povsod zrasedejo pretresljivi kozovci, mlini na veter in zapornice. Nastopi doba, ko otročaj sramoti otročaja in tudi severne in južne trume se ne združijo, ampak v steklem besu razidejo. To

je dolga doba medsebojnih bojev. Kanez Capin na primer ustrelil generala južne strani, Urha Debelega pa obsodijo na smrt, ker ni ustrelil Boltežarja Suhega.

Vendar je vse v življenju odvisno od sonca in sonce pripravi vsaki stvari neizprosno konec. Okrog njega se vrtimo bolj kot okrog lastne matere ali prvega ideala.

Jesensko deževje prinese velike poplave. Zahrbina močvirja pogoltno nove stavbe. Pozimi zmanjka živil in pride do velike lakote. Človek napada človeka, otročaj pretepa otročaja. Trume volkov obkolijo mesto in pretrgajo vsakršen stik z zunanjim svetom.

Na pomlad sonce nenavadno posije. Jeklene zapornice se v vročini zvijejo, bodeča žica se raztopi. Sestradani otročaji se polenijo na rečnemrodu, kot martinčki si grejejo ozeble ude. Sonce pošlje na zemljo tako silno vročino, da je komaj mogoče dibati. Stari harambaša izkoristi priliko in zbere preživlele policaje nekdanje oblasti. Po rečnih bregovih polove omamljene otročaje in jih odvedejo k zapuščenim užaloženim staršem. Tistega dne se zato v vseh družinah pripeti nenavaden prizor.

Oče stopi k sinu, namrši obrvi in reče: »No fant, že spet doma!«

»Ja, oče,« odvrne sin.

»Dolgo te ni bilo in veliko neumnosti si pripravil!« se oče razjezi.

»Ja, oče,« pravi sin.

»Vidiš,« pove oče, »saj je res, da je bilo to potrebno. Kajti, ker se je to zgodilo, se staro ne vrne nikoli več.«

»Ja,« pravi sin.

»No vidiš,« reče oče. »Saj že nekaj razumeš. In bolje je, da smo prišli v novo, kajti le skozi vse to pridemo v novo.«

»Ja,« pravi sin.

»Na nekaj pa si pozabil,« pristavi oče. »Vse je namreč odvisno od sonca. Ker si se pač zmotil in podcenil njegov učinek, se je končalo tako srečno. Tvoji nameni pa so bili slabši.«

»Ne, oče,« pravi sin. »Na nič nisem mislil.«

»No, saj to je tisto,« vzdihne oče in se zravnja. »Poglej no v sonce. Kaj ni lepo in posebno.«

»No, že, že,« pravi sin.

»No, pa ne vidis ničesar posebnega«, dreza oče.

»Ne,« pravi sin.

Tedaj oče na ves glas zadrhti in dvigne roko. Prsti mu vznemirljivo zatrzajo, z vso silo udari sina v obraz.

»Joj,« pravi sin. »Oče, zakaj si to storil?«

Oče zakašlja in mirno odvrne: »Zato, da si boš za vse življenje zapomnil ta trenutek, ki se nikoli več ne ponovi.«

»Joj,« pravi sin.

»Ja,« reče oče. »So stvari, ki se ne ponove in ki se ne smejo ponoviti.«

ČUDOVIT LITERARNI VEČER

Bilo je vroče zares in vendar bi bilo škoda, da bi odšli naši besedni ustvarjalci, ki se mudijo te dni na oddihu v Trstu, ne da bi prebrali odlomke iz del, ki jih pišejo. In tako jih je povabila MLADIKA za 22. julij zvečer v malo dvorano v ulici Donizetti. Tudi občinstvo je napolnilo dvorano in je tako moglo spoznati književnike, ki se morda še ni srečalo z njimi.

Bil je čudovit večer. Z najbolj daljne dežele je prispel Zorko Simčič, urednik Meddobja, razgiban kulturni delavec, vesel in nasmejan. Enako živa in topla je tudi njegova proza, ki jo je bral. — Iz Rima je prispel Rafko Vodeb, tudi sourednik Meddobja. Presenetila je znova njegova fina, čista, estetsko in formalno prečiščena poezija. — Iz Dunaja sta prišla Lev Detela in Milena Merlak. Levova proza sega v središče družbene problematike, z rahlo satiro se dotika vprašanj, ki ga naravnost vabijo v parodijo, pa se temu izogne in rajši zaključi zgodbo z grenkim in trpkim vprašanjem družbi in bravcu. — Se nikdar nismo čutili tolike sile in bolečega krika in aktualnosti časa v pesmi Milene Merlakove kot na tem večeru. Prerasla je čas in odjeknila z vso bolečino in lepoto med stene. — V poeziji goriške pesnice Ljubke Šorlijeve je odraz vse tiste trpke bolečine, ki jo je doživljal njen narod in z njim ona in njej najbližji. V mehki besedi je poslušavec s pesnico trpel in sočustvoval. — Najmlajši med vsemi je bil Aleksej Markuža, ki ga pogosto srečujemo med sodelavci naše revije in obehta novo rast. — Poleg teh pa so brali še Vinko Beličič, Franc Jeza in Stan-ko Janežič. Te bolj poznamo, a moramo reči, da so nas presenetili s svojimi svežimi in novimi motivi. — in

Dijaki znanstvenega in klasičnega liceja, ki so igrali Cankarjevo dramo »Jakob Ruda«

TABOR ZAMEJSKE MLADINE NA KOROŠKEM

SREČANJE

V dneh 11. in 12. julija je bil na Koroškem Tabor zamejske mladine, katerega je priredila Koroška dijaška zveza iz Celovca. Tabora so se poleg Korošcev udeležili tudi Tržačani in Goričani s prijatelji iz Kanalske doline.

Tržačani in Goričani smo se zbrali v Celovcu pred sedežem celovške Mohorjeve družbe v soboto v opoldanskih urah. Po kosilu so nam Korošci pripravili izlet po Podjuni. Vreme je bilo lepo, sončno in niti ne preveč vroče. Čutili smo, da se nam obetata dva zares lepa koroška dneva. Korošci so nam hoteli to tudi takoj dokazati. Vrsta avtobusov in privatnih vozil se je premaknila že okoli pol treh. Začela se je prelepa vožnja, ki je trajala pozno v večer. Bilo je vsega za vse: ta je občudoval naravo, oni je srečal sta-

Na poti proti Koroški

rega prijatelja, tretji je dajal duška svojim glasilkam s petjem. Obiskali smo Velikovec, Kazaze, Šmihel. V Šmihelu smo povečerjali, nato pa spet dalje do Božjega groba. Bila je že skoraj tema, ko smo se po ozki stezi vzpenjali proti cerkvi na griču. Po kratki slovesnosti v cerkvi, smo se usuli spet na prosto. Bila je že trdna noč in tudi precej hladno. Kdor ni na hlad prej računal in ni vzel s sabo volnene majce, je potem ves večer zmrzoval. Pa so Korošci poskrbeli tudi zato, da nas ne bi preveč zeblo. Skavtje so pred cerkvijo pripravili kres, čigar iskre so švigale visoko čez zvonik. Naredili smo velik obroč in se strnili okoli ognja. »Veseli študentje« so potegnili na svoje inštrumente in dobra volja se je razlila na vse prisotne. Med eno pesmijo in drugo so mladi literati brali iz svojih del, akademik Erik Prunč pa je v nagovoru pozdravil vse prisotne. Domačini, ki so prihiteli na grič, so z nami zapeli. Nikomur se ni mudilo nazaj v vas. Razšli smo se zelo pozno s tihim upanjem, da se tja spet povrnemo. »Gor

čez izaro...« »Čej so tiste stazice...« do naših avtobusov so odmevale koroške pesmi. Okušali smo jih v krajih, kjer so nastale in zdele so se nam veliko lepše in bolj pristne.

SV. MASA PRI GOSPE SVETI

Naslednji dan se nam je obetal še lepši od prejšnjega morda pod vtisom prejšnjega prijetnega večera. Odpravili smo se h Gospe sveti, kjer naj bi ob pol desetih imeli mašo. Zbrala se nas je polna cerkev. Zunaj pa je za našo varnost skrbela policija. Med mašo so donele domače nabožne pesmi. Na začetku, ko smo bili že skoraj vsi v cerkvi, je zunaj nekaj počilo. Zamudniki, ki so zatem prikapljali v cerkev, so nas pomirili, češ da ni nič hudega. A sicer so trosili ogromno letakov in naredili zelo veliko napisov na poteh, ki so vodile h Gospe Sveti. A to ni bil pozdrav nam, ki smo prišli iz inozemstva, niti pozdrav sodržavljanom slovenske narodnosti, ki so proslavljali zgodovinski dogodek. Letaki in napisi so bili izliv sovraštva in so spominjali na tisto strašno preteklost zadnje vojne. Tisti, ki so pisali in metali take ali drugačne bombe in petarde, ti se niso nič naučili od preteklosti in nočejo priznati, da so delali napačno. Neka raketa je počila tudi ob koncu slovenske službe božje.

Po maši smo se vrnil v Celovec, ker so nam h knežjemu kamnu odsvetovali. In ko smo se vozili mimo njega, smo videli, da ga je stražila policijska patrola.

PROSLAVA 550-LETNICE USTOLICENJA

Ko smo bili spet v Celovcu, smo kmalu pozabili na jutranje neprijetne vtise. Že ob pol treh se je začela osrednja predstava tega tabora: proslava 550-letnice ustoličenja zadnjega slovenskega vojvode. Na proslavi so sodelovali Korošci, Goričani in Tržačani. Vse navzoče je s preudarno in kleno besedo nagovoril predsednik Kor. dij. zveze, akademik *Karel Smole*. Presenetil nas je s svojo zrelostjo, iskrenostjo in odločnostjo. Eno samo misel je predvsem poudaril v svojem nagovoru: »Hočemo živeti!« Spomnil se je obreda ustoličevanja in poudaril, da je bil to prvi dokaz prave demokracije v Evropi.

Mnogo občinstva se je zbralo na tej osrednji predstavi v veliki dvorani Delavske zbornice, kjer je baje prostora za 1000 oseb.

Proslavo so začeli »Veseli študentje«, ki so tudi potem s svojo židano voljo povezovali razne točke. Če bi rekli, da so ti fantje sposobni, bi dejali premalo. Igrajo odlično in znajo dobiti stik s poslušavci. Morali so svoje izvedbe celo ponavljati.

Goričani so zaigrali kratek prizor, ki nas je spomnil na zgodovinske čase, ko so se naši kmetje na Tolminskem in

Goriškem upirali tlaki. To snov je mojstrsko obdelal v svojih romanih pisatelj Ivan Pregelj. Goričani so s prizorom »Stara pravda« hoteli pokazati pogum in trdoživost slovenskega človeka, ki se ne boji boja, ko je ta potreben. Pred prizorom je v imenu Goriške pozdravil vse prisotne predsednik SKAD-a Karel Brešan.

Tržačani so se predstavili s *folklorno skupino*, ki je zaplesala dva narodna plesa. Njihov nastop je bil siguren, korekten do potankosti. Čutiti je bilo izvežbano učiteljevo roko, ki je verjetno v ne prav dolgem času — saj te skupine še nismo nikjer videli — naredila iz mladih študentov dobre plesavce. Skupina zasluži, da bi jo še kdaj videli kje nastopiti. Bilo bi res škoda toliko truda za en sam nastop. V imenu vseh Tržačanov je prisotno občinstvo pozdravila akad. *Matejka Peterlin*.

Osrednjo točko proslave pa so pripravili Korošci sami. Pod vodstvom *dr. Cigana* so predvajali kantato »Ustoličenje«. Pri tej točki so nastopili recitatorji, solisti in mešani zbor. Ves čas je izvajanje spremljal klavir. Dr. Cigan je obred ustoličenja prikazal z naravnost epsko širino. To delo, ki traja dalj kot eno uro, bi želeli videti v še bolj bogati izvedbi. Pomislili smo, kako svečano in mogočno bi izzvenelo v izvedbi močnega zbora in orkestra. Ker pa vemo, koliko truda je izvajavce stala že taka, recimo, salonska izvedba, ne moremo drugega kot izreči jim prav vse priznanje za užitek, ki so nam ga nudili in pohvaliti njihov veliki prispevek na prireditvi.

Tako je potekala osrednja predstava teh bogatih koroških dni. Mladi koroški fantje in dekleta so vso organizacijo imeli na svojih ramenih. Nihče jim ni pomagal. Marsikdo jim je povzročal težave. Pa se je kljub temu vse lepo izteklo. Menimo, da so Korošci s svojim taborom lahko zelo zadovoljni in mi se jim zahvaljujemo za lep mladinski praznik in prisrčen sprejem.

V nedeljo smo na proslavi v Delavski zbornici med drugim opazili tudi nekatere znane osebnosti iz javnega življenja zamejskih Slovencev: opazili smo predsednika Narodnega sveta, dr. Inzka, ravnatelja Slovenske gimnazije v Celovcu dr. Tischlerja, deželnega poslanca tržaških in goriških Slovencev dr. Jožeta Škerka, predstavnik skupne Slovenske liste, pol. tajnika SKS dr. Mateja Poštovana, Dušana Černeta in druge.

Tabor se je zaključil v nedeljo zvečer z družabnim večerom, na katerem so se med mladino treh dežela sklepala nova prijateljstva in utrjevala stara.

Dijaška folklorna skupina SKK, ki je v Celovcu prvič nastopila

MAKS ŠAH

NAŠA ŠOLA IN NJENI USPEHI

Solsko leto je v zatonu. Sole so že zaprte, mladina na morju in v hribih, v kolonijah in pri sorodnikih. Le maturanti se še potijo in dajejo obračun o svojem osemletnem delu. Naše bravce bodo gotovo zanimalo malo tudi številke iz življenja po naših šolah.

Na vseh osnovnih šolah na Tržaškem smo imeli letos 1054 učencev. Ti učenci so bili razdeljeni po razredih takole:

V I. razredu jih je bilo 207, v II. 235, v III. 207, v IV. 189 in v V. razredu 216.

V tržaški občini so slovenske osnovne šole pri Sv. Jakobu, v ulici Donadoni in sv. Frančiška, v Škednju, pri Sv. Ani, Sv. Ivanu, v Rojanu, v Barkovljah. V mestni okolici pa na Katinari, Bazovici, Trebčah, Gropadi, Opčinah, Proseku in v Sv. Križu.

V devinsko-nabrežinski občini so slovenske šole v Nabrežini, Šempolaju, Sosljanu, Mavhinjah, Cerovljah, Slivnem, Devinu, Štivanu in Medji vasi.

V zgoniški občini: Zgonik, Salež, Gabrovec in Briščiki.

V dolinski občini: Dolina, Mačkovlje, Boršt, Riemanje, Domio, Boljunec in Pesek.

V občini Repentabor: na Colu.

V miljski občini: Stramar in Sv. Barbara.

Vseh osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom je torej na Tržaškem 38. Na Goriškem pa je 389 osnovnošolskih otrok porazdeljenih na naslednje šole:

V goriški občini: ulica Croce, Randaccio, Standrež, Podgora, Pevma in Št. Maver.

V občini Števerjan: Števerjan, Valerišče in Jazbine.

V občini Krmin: Plešivo.

V občini Doberdob: Doberdob, Jamlje, Palkišče.

V občini Sovodnje: Sovodnje, Rupa, Gabrje in Vrh.

Vseh šol torej 17.

Na tržaškem je bilo na osnovnih šolah zaposlenih 125 učiteljskih moči. Od teh jih je le 50 stalnih z urejenim položajem, 11 posebnega staleža, in 64 začasnih. V razredih jih je bilo 107, ostalih 18 pa je dodeljenih kot nadzornik, didaktični ravnatelji in v upravni šolski službi.

POMEMBEN KORAK

Pred dnevi je izšel dekret predsednika republike št. 478 z dne 15. marca o ustanovitvi osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom za goriško in tržaško pokrajino. S

tem dekretom so priznane vse že obstoječe osnovne šole, kot so našete v prvem odstavku. Dekret predsednika republike temelji na zakonu z dne 19. julija 1961 šte. 1012, ki urejuje slovenske šolske ustanove na Goriškem in Tržaškem.

Sedaj upravičeno pričakujemo, da bodo šolske oblasti takoj določile za vsako posamezno šolo stalno število mest in za ta mesta tudi razpisale natečaje, da bo tako končno urejen osebni položaj učiteljev. Kot vidimo iz prejšnjega odstavka je od 125 učiteljev le 50 sistemiranih pa še od teh 50, niso vsem šteli vseh službenih let.

ŠOLSKA POSLOPJA

Težko vprašanje prostora je sedaj kar zadovoljivo rešeno. Le tu in tam morajo imeti nekateri razredi pouk popoldne.

Najbolj pereče je še vprašanje že davno obljubljenega otroškega vrtca v mestnem središču. Ta vrtec bi že morali odpreti, pa vedno nastopajo kake težave, ki so nepremostljive in tako se otvoritev vrtca odlašča iz leta v leto. Za prihodnje šolsko leto je zopet zagotovljena otvoritev in sicer v ulici Donadoni, ki je najbolj primerna, ker je na tej šoli tudi slovenska šola. Tako bodo junaki iz vrtca polagoma spoznali šolo, v kateri bodo pozneje trgali svoje hlače.

UČNE KNJIGE

Vprašanje učnih knjig je za osnovne šole trenutno rešeno. Manjka le čitanka za V. razred, ki pa je že tudi razpisana. Skrb za osnovnošolske knjige je sedaj prevzela ustanova za ljudske knjižnice, ki je objavila prvi natečaj. Temu natečaju upamo, da bodo sledili drugi. Učenci osnovnih šol dobivajo sedaj učne knjige brezplačno, kar je velikega pomena in predstavlja za starše nemajhno olajšavo.

Ko že govorimo o učnih knjigah, ne bo odveč, če se dotaknemo tudi vprašanja izobraževanja. Za italijanske šolnike v Istri je že bilo nekaj seminarjev, na katerih so profesorji-strokovnjaki iz italijanskih univerz predavali o sodobni problematiki, s katero se šolniki dnevno srečujejo. V duhu vzajemnosti, bi taki tečaji morali biti tudi za slovenske šolnike na Tržaškem. Doslej takih seminarjev ni bilo. Bajje pa se pripravljata tak seminar, ki pa bi naj bil nekje v Sloveniji in ne na Tržaškem. Nimamo ničesar proti takim tečajem, toda bili naj bi na licu mesta, da se jih bo lahko udeleževala velika večina in bo beseda prosto tekla.

Mladinski pevski zbor niž. gimnazije pri Sv. Jakobu, ki je pod vodstvom prof. Zupančičeve presenetil občinstvo

SOLSKE PRIREDITVE

Solske prireditve, ob sklepu šolskega leta, so pri nas postale že tako tradicionalne, da si brez njih ne moremo misliti pravega zaključka šole. Solske prireditve prirejajo predvsem osnovne šole, ker je nastop lahko takorekoč kar del programa. Teže pa je na srednjih šolah, kjer je učni program zahtevnejši.

Ker so nekatere osnovne šole same prešibke, da bi pripravile zahtevnejšo zaključno prireditev, so na pobudo šolskega sindikata vse šole tržaške občine pripravile skupno prireditev v Avditoriju. Prav tako pa so tudi nižje srednje šole pripravile skupno prireditev. Tako smo imeli dvoje zares lepih javnih prireditev. Da so take prireditve umestne, so pokazali starši in prijatelji mladine, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano.

Višja gimnazija pa se je lotila nastopa sama. Za to priložnost so naštudirali Cankarjevo dramo Jakob Ruda. O predstavi so pisali časopisi, mi le beležimo to pohvalno pobudo. Simpatična je bila gesta ravnateljstva gimnazije, da je dalo javno priznanje marljivim učencem, ki so pred prireditvijo bili nagrajeni. V atriju Avditorija pa so ob tej priložnosti dijaki razstavljali svoje risbe, kar je razpoloženje še bolj poživilo. Predstavo je pripravil s svojimi učenci prof. Jože Peterlin, razstavo pa prof. Avgust Cernigoj.

Vrsta prireditev je bila tudi po podeželju od Devina preko Krasa do Mačkovelj. To je naša šola, v kateri se vzgaja in bistri naš mladi rod, ki se pripravljata, da nadaljuje z našim delom, z našimi navadami, z našim jezikom... (besede ravnatelja dr. Štefančiča na prireditvi srednje šole v Dolini).

SOLSKA REFORMA

O šolski reformi smo v Mladiki že precej pisali. Ta reforma zadeva srednjo šolo, ki bo čez dve leti postala enotna. Mi bomo imeli take šole v Trstu pri Sv. Jakobu, Sv. Ivanu, Rojanu, Katinari, Dolini, Opčinah, Proseku in Nabrežini. Izgubimo pa s to reformo strokovne šole. Sedaj stojimo pred nalogo, da zahtevamo primerne strokovne šole, katere bodo obiskovali učenci, ki končajo enotno srednjo šolo. Mislimo tukaj na dvo ali triletno strokovne šole trgovskega in industrijskega značaja. Ali nam bo take šole dala država ali dežela, to ni važno. Važno je, da jih dobimo. Prav tako potrebujejo goriški Slovenci primerno strokovno šolo.

NERESENO VPRAŠANJE

Težko vprašanje pred katerim stoje vse srednje šole pa so šolske knjige. Do nedavnega je za šolske knjige skrbela šolska oblast, ki je to vprašanje poverila posebni komisiji. Sedaj take komisije ni več in tudi knjig ni. Zasebni založniki ne morejo zalagati slovenskih šolskih knjig, ker je to preveliko finančno breme.

Nekateri vidijo rešitev v rabi šolskih knjig iz Slovenije. To bi bilo idealno. Toda takoj nastopijo težave, ker se šolski programi ne skladajo. Druga težava pa je duh, ki veje iz teh marksističnih knjig, katerih na naših šolah ne moremo uporabljati. Nismo proti aritmetikam, geometrijam, kemijam, fizikam in sličnimi knjigami, če so zares samo učne knjige, ne pa propagandne. Vprašanje nastopi pri slovenskih čitankah, zgodovini, filozofiji, pedagogiki in sličnih predmetih, ki jih razvijajo v materialistično-marksističnem duhu. Pred tako težkim vprašanjem v Italiji ne stoji nobena manjšina. Nemci Južne Tirolske lahko s pridom uporabljajo avstrijske ali pa nemške knjige, Francozom v dolini Aosta prav tako odgovarjajo knjige, ki jih

Pevci osnovne šole pri Sv. Ivanu so na prireditvi pogumno zapeli več pesmi

tiskajo v Franciji, ker pač imata ti dve manjšini za sabo demokratični matični državi. Za našo manjšino pa je drugače. Tuja učenost, ki jo zagovarjajo in širijo nekatere knjige, je za nas tuja in ni ukoreninjena v naših izročilih.

Zato menimo, da je dolžnost šolskih oblasti, da zopet ustanove komisijo za šolske knjige. Strah pred očitkom, da v demokratični Italiji ni uradnih šolskih knjig in da je izbira svobodna, odpade. Če kje obstajajo uradne šolske knjige, je to prav v Sloveniji, kjer nosi vsaka knjiga, preden sme v šolo, uradno priznanje.

PRAVNA UREDITEV SREDNJIH SOL

Na osnovi zakona z dne 19. julija 1961 št. 1012 so dobile višje srednje šole v Trstu in Goirci že svoje ustanovitvene dekrete in število stalnih mest. Sedaj moramo čakati na natečaje za ta mesta, kar pa že predolgo traja. Ničesar pa še ni znanega, koliko bo število enotnih srednjih šol in koliko bo stalnih mest na njih. Če pomislimo, da smo morali čakati na osnovni zakon od leta 1954 pa do 1961, nato na ustanovitvene dekrete zopet po 3 leta, potem moramo priznati, da se ta mlinska kolesa le prepočasi vrte. Osem nižjih srednjih šol na Tržaškem in ena v Gorici čakajo. Čaka pa tudi vsa slovenska manjšina, da se ji zagotovijo vse demokratične pravice, vključno nemotena pravica izobraževanja v lastnem jeziku.

USPEHI PRI VELIKIH MATURAH NA NASIH SREDNJIH SOLAH

Na učiteljsku se je prijavilo k zaključnemu izpitu 10 kandidatov iz Trsta in 4 iz Gorice; skupaj 14. En kandidat je moral zaradi bolezni odložiti izpit na jesen. Zaključni izpit so uspešno položili iz Trsta: *Glavina Ana Marija* in *Merlak Neva*, iz Gorice pa *Komjanc Ana* in *Nabregoj Ivica*.

Popravne izpite ima devet kandidatov. Padel ni nihče.

Na trgovski akademiji pa se je javilo 36 kandidatov, eden se ni javil. Izdelali so naslednji kandidati: *Birsa Nadja*, *Čepar Danica*, *Fišer Filip*, *Gulli Sonja*, *Pahor Nadja*, *Rojac Nadja*, *Spetič Stojan*, *Stokovac Nidija*, *Stritar Marija* in *Umeri Orjeta*.

Popravne izpite ima šestnajst kandidatov, odklonjenih pa je bilo 9 kandidatov.

Na znanstvenem liceju se je javilo k maturitetnemu izpitu 13 kandidata. Predstavilo se jih je 10; izpit jih je opravilo 4 in sicer: *Malalan Vilma*, *Ursini Sonja*, *Gruden Barbara* in *Mavec Danica*.

Popravne izpite imajo 4 kandidati, padla sta 2.

Na klasičnem liceju se je javilo 9 kandidatov. Izdelali so: *Peterlin Lučka*, *Sandalj Vesna*, *Ban Janko* in *Beličič Andrej*.

Popravne izpite imajo 3, padla sta dva dijaka.

Na klasičnem liceju iz Gorice se je javilo 5 kandidatov.

Izdelal je *Figel Ivan*, 3 imajo popravni izpit, 1 pa je bil odklonjen.

Vsem kandidatom, ki so uspešno opravili zaključne izpite iskreno čestitamo in želimo, da bi kot mladi inteligenti prinesli novega ognja v slovensko kulturno življenje na Goriskem in Tržaškem. Veliko sreče in uspehov v življenju! Onim, ki pa imajo še kake popravne izpite želimo srečo v jeseni. Kdor je padel, naj ne obupa. Življenje danes zahteva veliko. Obzorja se vedno bolj širijo, zato potrebuje življenje široko razgledane ljudi. Z novim pogumom naj se lotijo dela.

Zdaj pa vabi našo mladino morje, da bo spočita in zdrava lahko nadaljevala delo v jeseni

UREJEVANJE ROJSTEV?

DR. LOJZE ŠUŠTAR - PROFESOR BOGOSLOVJA V CHURU (ŠVIČA)

Tudi v slovenskem časopisju načenjajo vprašanje urejevanja rojstev. Včasih ga obravnavajo v humoristični obliki, drugič s prikazom velikih nasprotij med teologi v katoliški cerkvi. Da bi dobili tudi Slovenci jasen pogled v to vprašanje, smo naprosili za razpravo dr. Lojzeta Šuštarja, ki je danes zelo cenjen in spoštovan teolog v Švici in je predaval o tem problemu uglednim osebnostim. (Ured.)

Ni skoraj revije ali časopisa, ki bi v zadnjih mesecih ne bil pisal o vprašanju urejevanja, kontrole in omejitve rojstev in o raznih novih sredstvih in metodah, s katerimi je mogoče doseči ta cilj. Nekateri uporabljajo to priliko, da udarijo po Cerkvi in njenem nauku, češ, kako je starokopiten in trd, kako so zahteve Cerkve za sodobnega človeka nesprijemljive. Drugi govorijo o novi sreči zakonskega življenja, ki jo prinašajo nove metode urejevanja rojstev, ko ni več strahu in skrbi, ali bo žena spočela takrat, ko si zakonca otroka ne želita ali celo ne moreta in ne smeta želiti, ampak svobodno odločata, koliko otrok bosta imela, kdaj in v kakšnih presledkih. Tretji bolj resno govorijo o omejitvi in urejevanju rojstev v zvezi s težkimi problemi današnjega življenja, kakor na primer hitro naraščanje prebivalstva, gospodarske in socialne razmere številnih družin, zdravje žene in otrok, možnost dobre vzgoje in priprave na življenje in podobno. Večkrat je govorjenje ali pisanje tako zmedeno, da si ni mogoče ustvariti jasne sodbe, ali je katoličanom res vse prepovedano in še govoriti ne smejo o urejevanju rojstev, ali pa so posebne okoliščine in razlogi, kjer je tudi za vernega človeka, ki hoče živeti po nauku Cerkve, možno kako svobodno urejevanje rojstev. Ali je vse, kar lahko beremo po časnikih in revijah, le slaba propaganda, ki jo je treba čim bolj omejiti, ali pa je tudi kaj pametnega zraven, kar je treba prav resno in trezno premisliti? Poizkusimo dobiti nekaj jasnosti v teh stvareh, ne v podrobnostih in posameznostih, ampak le na splošno in v celoti.

UREJEVANJE ROJSTEV — GREH ALI NE?

Govorjenje o omejitvi rojstev je lahko res samo v sebi že tako skaljeno, zastrupljeno in napačno, da za katoliške zakonce ne pride v poštev. To je tedaj, kadar se načelno obrača proti rojstvu otrok, kadar kdo otroke na splošno in na celi črti odklanja, kakor da bi bilo spolno življenje v zakonu brez vsake odgovornosti v tem oziru. Tako gledanje na zakonsko življenje, kjer stoji v ospredju le samovoljno uživanje, strast in življenjska udobnost, je človeka nevredno in proti vsem naravnim in božjim zakonom. Kjer človek misli, da sme v zakonu otroka popolnoma in dosledno samovoljno odklanjati, ali kjer misli, da sme brez vsakih drugih ozirov samovoljno in za vedno ločiti zakonsko spolno življenje in možnost novega spočetja, tam je njegovo zadržanje napačno in proti božji volji. Tudi kjer zakonci otroka pojmujejo le kot nekako postransko stvar, nekaj privesek ali nekako igračko, da njihovo življenje sčasoma ne postane predolgočasno in prepusto, drugače pa je zanje egoizem, uživanje in življenjska udobnost edino važna stvar, tudi tam je pojmovanje zakona napačno. Kdor iz takega mišljenja govori o urejevanju in omejitvi rojstev, nima prav. V tem smislu je tudi Pij XII. odklonil izraz »kontrola rojstev«, češ da prihaja iz materialističnega in egoističnega

gledanja na življenje. Za katoličana tako pojmovanje ne pride v poštev.

Na drugi strani pa je mogoče tudi v pravem in nravno neoporečnem smislu govoriti o urejevanju rojstev. Izraz »urejevanje rojstev« je morda še najbolj primeren — tudi Pij XII. ga je uporabljal —, ker v njem pride do izraza, da zakonca nikakor načelno ne odklanjata otrok, ampak se zavedata svoje odgovornosti in želita premišljeno in kolikor mogoče svobodno odločati, koliko otrok bosta imela, kdaj in v kakšnih presledkih. Taka odgovornost je nekaj dobrega in potrebnega. Človek ni žival, pri kateri odloča samo nagon. Človek je razumno in svobodno bitje. Njegove odločitve imajo nravno vrednost šele, kjer je človek svoboden. Svobodna odločitev pa predpostavlja poznanje razmer in možnost izbire med več potmi. Dokler je bil notranji potek spolnega življenja, spočetja in razvoja novega življenja manj znan, človeku tu ni bilo mogoče dosti svobodno odločati. Napredek znanosti pa je odprl čisto nove možnosti. Spočetje samo in razvoj življenja sta sicer še danes odtegnjeni svobodnemu človekovemu odločanju. A ker človek danes precej dobro ve, kateri pogoji so potrebni, da do spočetja sploh pride, ker ve za možnosti, kako te pogoje lahko prepreči ali izključi, je urejevanje rojstev v veliko večji meri prepuščeno njegovi svobodni odločitvi. To je samo v sebi nekaj dobrega, kajti na ta način starši lahko vse drugače sprejmejo odgovornost za svoje otroke, za njihovo zdravje in vzgojo, za izobrazbo in družabno življenje. Taka odgovornost pa je posebno danes nujno potrebna. Živali se plodijo, kakor jih sili njihov nagon in dane prilike. Človek pa je oseba, zato je taka ploditev njega nevredna in pred Bogom in pred ljudmi neodgovorna. V kolikor je človeku mogoče, da spočetje in rojstvo novega otroka svobodno izbira in odloča in to pod pogoji, ki jih bomo še omenili, je to zanj nravna dolžnost in naloga. Sprejeti otroke »kakor jih pošlje ljubi Bog«, imeti čim več otrok, prepustiti vse enostavno »naravi in božji Previdnosti«, tako in podobno govorjenje in mišljenje je lahko res izraz velike vere, trdnega zaupanja, izredne požrtvovalnosti in velike ljubezni do otrok. Tako je bilo in je še danes brez dvoma v naših vernih družinah s številnimi otroki. To je treba prav za te krščanske družine izrecno in jasno poudariti. A tako stališče je na drugi strani lahko tudi izraz neodgovornosti in neobvladane spolnosti in brezobzirnosti.

UREJEVANJE ROJSTEV — IZ KAKSNIH NAGIBOV?

Pri urejevanju rojstev, ki je torej načelno nekaj dobrega in potrebnega, pa sta odločilni dve vprašanji: prvo, kakšni so nagibi, in drugo, kakšna so sredstva. O slabih nagibih smo že prej dejali, da lahko vse skalijo in zastrupijo. Pij XII. pa izrecno poudarja tudi dobre nagibe za urejevanje rojstev. Bilo bi napačno, če bi se kdo zanje sploh ne zmenil. Taki dobri razlogi so: ženino zdravje, gospodarske in socialne razmere, nevarnost za zdravje novorojenčkov (dedne telesne ali duševne bolezni) in podobno. Kjer je žena slabotnega zdravja ali kjer nova nosečnost in nov porod zanje pomeni resno nevarnost za zdravje in za življenje, tam ni samo dovoljeno, ampak naravnost potrebno in dolžnost, srkbeti za urejevanje rojstev, za večje presledke med posameznimi porodi ali celo odločitev, da žena ne sme in ne more imeti nobenega otroka več. Isto velja za družino,

MAČKOVLJE

Poročali smo že o krasnem Prazniku češenj, ki so ga pripravili v Mačkovljah. Za to priložnost je napisal Stanko Janežič dramsko sliko z motivom iz vasi, ki jo objavljamo.

ČEŠNJE SO ZRELE

Slika iz vaškega življenja v okolici Trsta. — Nastopajo dekleta Anica, Rožica, Danica, Sonja; fantje Zoran, Silvij, Milan; Istranka z osličem. — Pomladni podvečer.

Dekleta (pridejo s praznimi košarami v češnjeve nasad in pojo): Sem deklica mlada vesela, sem pravo slovensko deklo; kot slavček veselo bi pela, da bi daleč razlegalo se. Tra-la-la, tra-la-la, la-la-la-la-la-lá...

Anica: Dolgo smo jih letos čakale, te naše češnje. Niso in niso hotele biti zrele. Včasih so za majnico bile že rdeče.

Rožica: Kaj češ, pomlad se je pozno začela, pa so se zakasnile.

Danica (poskuša sad): Ej, kako so sladke.

Sonja (med jedjo): Res so dobre.

Anica: Dekleta, pobrat smo prišle in ne na pašo. Kar pogumno na delo.

Danica: Pokušati pa vendar moramo, saj drugače niti vedele ne bomo, kaj bomo nabrale in prodajale.

Anica: Že, že. Toda pogledjte sonce. Kot bi mignil, bo tukaj mrak. Ali bomo ponoči pobirale? (Začenjajo nabirati.)

Rožica: Zakaj pa ne? Nocoj bo luna. In nemara nam še fantje pridejo pomagat.

Sonja: Ti pa vedno misliš samo na fante. Le kako bi žive-la, če jih ne bi bilo na svetu.

Rožica: Eh, kaj boš. Menda smo vse enake. Sicer jih je pa Bog ustvaril kakor nas; pravijo, da še prej. In on že ve, kako in kaj.

Danica: Rožica ima zmerom prav. Ni ji moč priti do konca. Rada bi vedela, kdo bo tisti, ki jo bo moral prenašati.

Anica: Saj res. Ali je že kaj izbranega? Tudi jaz sem radovedna.

Rožica: Pst. To je skrivnost. O tem pa niti besede.

Sonja: Aha, bo nekaj, bo. Kakšen pa je? Ali je velik ali majhen? Ali je star in čotast?

Rožica: Takšne tebi prepustim.

Danica: Čakaj, čakaj, te bomo že ujele, tebe in njega. Bo že prišla prilika.

Mačkovljanska mladina v narodnih nošah na prireditvi

kjer vlada huda revščina, ki je kljub vsemu ni mogoče premagati ali prenašati, ali kjer so stanovanjske razmere take, da porastek družine za sedanji trenutek nikakor ni mogoč, ali kjer starši iz kakršnih koli razlogov ne morejo sprejeti vzgoje otrok in zanje skrbeti, tako da je velika nevarnost, da otroci postanejo brezdomci in se izgubijo v življenju. Kjer zdravniki zakoncem zaradi dednih bolezni, posebno če so se že pojavile pri prejšnjih otrocih, novo spočetje in porod nujno odsvetuje, tam imata mož in žena prav tako odgovornost pred Bogom in pred ljudmi. V mnogih deželah je tudi nagel in velik porast prebivalstva resen nagib za urejevanje rojstev.

NA KAKŠEN NAČIN?

Odločilnega pomena pa je vprašanje, na kakšen način in s kakšnimi sredstvi je dovoljeno urejevanje rojstev. Razpravljanje in pisanje po časopisih in revijah gre navadno predvsem v to smer, posebno odkar je znanost odkrila nova sredstva v obliki tablet (pillole), ki so v uporabi bolj enostavna, v učinkovitosti pa bolj zanesljiva kakor pa dosedanja sredstva. Urejevanje oz. preprečevanje rojstev nikakor ni nekaj novega. Da se danes veliko več govori in piše o tem, so na eni strani vzrok nova sredstva, predvsem razne vrste tablet, ki imajo tudi svojo zdravilno vrednost, na drugi strani pa novo gledanje na spolno življenje, na zakon, na otroka in sploh na celotno življenje.

Med sredstvi, ki so jih v preteklosti in ki jih še danes uporabljajo za urejevanje in omejevanje rojstev, so nekatera, ki po božjem zakonu niso dovoljena in jih tudi Cerkev ne bo mogla nikdar dovoliti. Med ta spada na prvem mestu umetni splav, bodisi operacijski, bodisi na druge načine, da se n. pr. oplojeno jajčece ne more vgnezditi v maternici in se tam razviti do samostojnega življenja. Po ponovnih izjavah Pija XI. in Pija XII. so prav tako nedovoljena sredstva: direktna sterilizacija, kjer posameznik, mož ali žena, za določen čas ali za vedno, naravnost prepreči ali onemogoči plodnost z namenom, da bi se tako brez nevarnosti za novo spočetje spolno udeleževal. Človek nima take oblasti nad svojim telesom in njegovimi zmožnostmi. Zato ne sme takó samovoljno posegati v njegovo delovanje. Nedovoljeni so tudi vsi tisti načini, kjer zakonci samovoljno preprečijo možnost spočetja pri posameznih spolnih aktih, bodisi z mehničnimi ali kemičnimi sredstvi, ali na kak drug način. Tu človek samovoljno pokvari naravno uravnanost spolnega akta in zato je njegovo dejanje napakno.

Na drugi strani pa so sredstva, ki so gotovo dovoljena. Med te spada spolna zdržnost. Pri njej pa je treba upoštevati, kakšne posledice ima za zakonsko življenje in ljubezen. Danes ne bo nihče več trdil, da spolna zdržnost škoduje zdravju. Kjer pa zakonca živita v stalni življenjski skupnosti, kjer je spolno življenje tudi nujen in potreben izraz njune medsebojne ljubezni, tam spolne zdržnosti ni mogoče gledati in presoati ločeno od vseh drugih okoliščin, ampak jo je treba presoati v celoti vsega zakonskega življenja. Na to opozarja že sv. Pavel v pismu Korinčanom.

Dovoljena je tudi takoimenovana Ogino-Knausova metoda, ki jo dopolnjuje danes merjenje temperature, na podlagi katere žena z veliko zanesljivostjo ugotovi rodovitne in nerodovitne dni. Tu ne gre za poseg v naravni potek, ampak le za prilagoditev naravi, čeprav se mora človek najprej potruditi, da zakone in potek naravnega delovanja kolikor mogoče natančno spozna. Nekateri vidijo predvsem v tej smeri veliko možnost za bodočnost in upajo, da bo

kmalu mogoče popolnoma natančno in zanesljivo ugotoviti rodoviten in nerodoviten čas in tako na podlagi tega urejati spočetje in rojstvo. Takoimenovana »pillola cattolica« (kakšno neumno ime!), o kateri so v zadnjem času pisali listi, ki je v Ameriki znana pod imenom duphaston, naj bi imela predvsem ta učinek in namen. Se Pij XII. je izrazil upanje, da bo znanost v bližnji bodočnosti našla pota in sredstva, s katerimi bo mogoče naravno in nravno neoporečno urejevanje rojstev.

NOVA SREDSTVA

Ze nekaj let pa so na razpolago nova sredstva v obliki tablet, ki imajo dvojni učinek. Na eni strani so res zdravila za razne ženske bolezni in motnje, a na drugi strani preprečijo pri ženi ovulacijo in je zaradi tega žena nerodovitna. Kakor hitro žena neha jemati ta zdravila, je ovulacija spet pravilna in spočetje možno. Razume se, da je z odkritjem teh zdravil nastala cela vrsta novih vprašanj. V raznih člankih po listih prav ta vprašanja, večkrat v precej veliki zmedenosti, igrajo veliko vlogo. Na splošno je mogoče reči: Prvo in glavno besedo ima tu dober in vesten zdravnik. Kjer zdravnik pravi, da so taka zdravila za ženo nujno potrebna, tam so tudi dovoljena, čeprav je žena za tisti čas nerodovitna. Ta nerodovitnost je samo postranska posledica, ki je s prvim učinkom, namreč z zdravljenjem z določenimi zdravili, neizogibno združena.

A kakor vedno v življenju, tako je tudi tu. Zloraba zdravljenja je zelo lahka in za veliko ljudi neposredna nevarnost, za zdravnike kakor tudi za zakonce same. Na drugi strani je tudi veliko primerov, kjer sodba o tem, kakšna je bolezen in kakšna zdravila so potrebna, ni tako enostavna. Vprašanje je tudi, ali je mogoče v kakšnem primeru jemati »bolezen« in »zdravila« v kakšnem širšem smislu, kako daleč je tu mogoče iti, kakšni razlogi so odločilni, kje so jasne meje itd. itd. Vsak čuti, kakšno odgovornost ima tu zdravnik, a tudi zakonca sama. Jasno je tudi, da je treba skrbno upoštevati razvoj znanosti, nova spoznanja človeške spolnosti in razne druge ugotovitve zadnjega časa. Le tako je mogoče najti pravi odgovor. Na tem področju je danes razpravljanje med znanstveniki vseh vrst in med katoliškimi teologi izredno živahno in v polnem teku.

KAJ PRAVI SV. OČE PAVEL VI.?

Na vse te stvari se je oziral sv. oče Pavel VI. v svojem govoru 23. junija, kjer je kratko omenil tudi vprašanje urejevanja rojstev. Besede sv. očeta so vzbudile veliko pozornost, ker je to prva jasna izjava od l. 1958, ko je Pij XII. zadnjikrat obširno govoril o tem vprašanju, in ker Pavel VI. izrečno upošteva nova spoznanja. Sv. oče pravi, da je vprašanje urejevanja rojstev zelo važno a tudi zelo zamotano vprašanje. Cerkev za vse to ve in se pred tem nikakor ne zapira, ampak želi dati resničen in jasen odgovor. Dalje sv. oče pravi, da je urejevanje rojstev najprej osebna zadeva zakoncev, njihove svobode, vesti, ljubezni in dolžnosti. A na drugi strani ima tudi Cerkev nalogo in dolžnost, da izreče svojo sodbo, ki je za vse vernike obvezna. Za sodbo Cerkve je odločilen božji zakon, ki pa ga je treba videti, razlagati, učiti in braniti v luči raznih znanstvenih spoznanj, ki so v zadnjem času zelo napredovala. Danes Cerkev v zvezi z raznimi odličnimi znanstveniki in bogoslovci proučuje položaj in nova spoznanja in bo na podlagi tega študija kmalu izrekla svojo sodbo. Dokler pa to proučevanje še ni zaključeno in še ni mogoče dati novega odgovora, velja o urejevanju rojstev, njihovih nagibih in sredstvih, kar je

po društvih in klubih na obiskih

Prizor z osličkom

- Sonja:* Glejte jih, glejte. Fantje prihajajo. (Vse se ozrejo.)
Anica: Saj res. In prav sem gredo. (Dekleta si v naglici popravljajo obleke in lase.)
Danica: Gotovo iščejo Rožico.
Rožica: Prej že kakor pa tebe. (Fantje pripojejo: Nocoj pa, oh, nocoj... Ob dekletih se ustavijo.)
Zoran: Dober večer, dekleta.
Dekleta: Dober večer.
Silvij: Ali ste kaj zelo pridne?
Rožica: Tisto pa že, posebno kar se tiče jezika.
Milan: Gotovo ste nas opravljale.
Danica: Kajpak. Vso vas smo že obrale in tudi vi ste prišli na vrsto.
Zoran: Katera pa se je najbolj zakrivila.
Sonja: Tista tam, Rožica. Ne zna misliti in govoriti o drugem kakor o vas.
Silvij: To se pravi, o vseh ali samo o enem?
Anica: To bi vi morali vedeti. Ona se noče izdati in skrivnostno molči.
Milan: Prav ima. O tem se govori samo na štiri oči.
Rožica: Ampak, fantje, kaki kavalirji pa ste! Me delamo, vi pa lepo stojite in brbljate. Vsaj nekoliko bi nam pa res lahko pomagali, če ste že našli pot do nas.
Zoran: Tudi ve ste se slabo izkazale. Če kdo pride na obisk, se mu vendar postreže. Ve pa mislite na vse kaj drugega kakor na to.
Anica: Ta je pa lepa. Me naj bi vam trgale, vi pa jedli. Tu so drevesa in češnje. En sadež v usta, enega v košaro. Vsaj tako, če hočete, da vas sprejmemo v družbo.
Silvij: Nič. Vsaj prvo češnjo nam morate podariti. Kaka dekleta pa ste!
Rožica (stegne proti Silviju stisnjeni pesti): Izberi. Kakor ugameš, tako dobiš.
Silvij (udara po desnici, vzame češnjo z dlani in jo sne): V zahvalo ti bom pomagal, če me hočeš.
Rožica: Dober delavec ne sprašuje za dovoljenje. (Silvij pobira ob Rožici, ostala dva pomagata drugim dekletom.)
Danica: Smo jo že ujele. Pa še tako hitro.
Silvij: Koga ste ujele?
Danica: Tvojo družico. Zdaj pa naj le skriva še dalje, če more.
Rožica: Kaj si pa odkrila, no, kaj? Nič. Devetkrat nič.

Sonja: Pazi se, Silvij, zakaj Rožica ima zmerom prav. Zmerom in v vsaki stvari. Nositi bo hotela hlače.

Silvij: Katera ženska pa jih ne mara nositi, kaj?

Zoran: Odvisno je od moža, če jih hoče prodati.

Danica: Če si jih pusti vzeti, raje reci.

Milan: Kaj boste, vse ste enake.

Anica: Kaj boste, vsi ste enaki.

Zoran: In vendar rade za nami gledate.

Sonja: Vi pa za nami.

Silvij: Kaj hočemo. Tako je. Kaj bi se prepirali. Raje si zapojmo, kako se imamo radi.

Fantje (pojo): Al me, al me boš kaj rada imela, ko bom, ko bom nosil suknjo belo, sablji, sabljico pripasano in puški, puškico nabasano?

Dekleta (pojo): Jaz bi, jaz bi te že rada imela, ko bi, ko bi zavoljo mamce smela, pa mi, pa mi mamca branijo, ker maš premajhno kajžico.

Fantje (pojo): Kajži, kajžica res ni velika, pa sem fantič kot se šika, čez en, čez en mesec ali pa dva se boš, se boš za mano jokala.

Dekleta (pojo): Jaz se, jaz se že ne bom jokala, si bom, si bom družga fanta zbrala, takga, takga, ki ma dost blaga in kajži, kajžico na štoka dva.

Fantje (pojo): Tak ki, tak ki ima visoke hiše, taki, taki tebe ne poiše, tak ki, tak ki ima zadost blaga, taki, taki tebe ne pozna.

Istranka (se priziblje po poti na osličku, s culami češenj): Bog daj dobro, mladina.

Nekaj glasov: Bog daj, botra.

Zoran: Vi ste pa od daleč, botra?

Istranka: Od daleč, ej, pol dneva že potujem.

Anica: Potem so se vam češnje že kar skuhale.

Istranka: Jih bo že noč ohladila. Kaj si hočemo. Menda sem v Mačkovljah, kaj?

Rožica: Da, da. To je naša vas.

Istranka: Jejtana, ti si pa lepa pupa. In tistile tam je tvoj fant, hm? Ej, vaju že poznam. Po očeh in po ušesih. Jejtana, kakšen lep par. (Smeh.)

Danica: Prav ste uganili, botra. Samo da nočeta priznati.

Istranka: Kaj bi to. Pupe so za fante, fantje pa za pupe. Je že Bog tako določil. Ej, ko sem jaz imela vaša leta.

Sonja: Kje pa imate moža, botra? Lahko bi prišel z vami.

Istranka: Moj stari? Kje neki. Doma lenahuri. Ne upa si izpod kapa. Sicer pa je bolje tako. Drugače bi mi itak vse zapil, kar bom natržila. Kaj sem hotela? Čujte, pri vas bi prespala nočoj. Me hočete?

Zoran: Vas ali oslička?

Istranka: Oba vendar, oba. Poštena sva kot sveti Jožef in njegov osliček, na katerem je sama Mati božja sedela. In z malim sva zadovoljna kot sveti Aleš, ki je spal pod stopnicami.

Rožica: Če je tako, vas vzamemo. Jutri bomo pa skupaj nadaljevali pot. Tudi mi bomo nesli češnje v Trst. Čemu jih pa nabiramo! Navsezgodaj se bomo odpravili.

Istranka: Saj pravim, da si lepa pupa, pa še dobra navrh. Bog ti daj sveti žegen in Mati božja, tebi in tvojemu ljubemu.

Rožica: Prav, prav. Na ohcet vas bova povabila.

Istranka: Jejtana, kaj zares? Prišla bom, zagotovo bom prišla. S temle mojim živinčetom bom prišla. In nikar ne mislita, da prazna. Nacvrkla in napekla bom, da bo dišalo trideset metrov naprej in nazaj. (Smeh.)

učil Pij XII. Nihče si ne sme na lastno pest dovoliti, da bi kaj drugega učil.

Ta kratka izjava Pavla VI. je izredno pomembna. Iz nje je razvidno, kako neutemeljeni so sedaj razni očitki, češ, da se Cerkev sploh ne zmeni za novi položaj, da jim težave toliko zakoncev sploh niso nič mar, in da samo ponavlja stare zapovedi in prepovedi. Na drugi strani pa se pokaže tudi vsa velika odgovornost Cerkve pred Bogom in pred ljudmi, ki se je sv. oče dobro zaveda. Tako je v sedanjem času za katoličane edino pametno, da se ne dajo begati od raznih senzacionalnih poročil in lahkomišelnih in večkrat čisto napačno usmerjene propagande, ampak da počakajo, kaj bo odločilo najvišje cerkveno učiteljstvo v luči božjega nauka in novih znanstvenih spoznanj. Da bo ta odločitev upoštevala vse danosti, da bo skušala prinesiti čim več jasnosti in čim večjo pomoč vsem, ki jo potrebujejo in pričakujejo, da bo Cerkev dala ta odgovor na resna in velika vprašanja sodobnega časa v duhu evangelija, za to nam je porok ne samo znanstvena temeljitost, s katero proučujejo znanstveniki in bogoslovci ta vprašanja, ampak tudi sv. oče Pavel VI. osebno in zborovanje 2. vatikanskega koncila.

ALEKSEJ MARKUZA

Odletite,
moje dume,
pozdrav nesite
obali
temnih valov.

Pozdrav

Odletite,
moje dume,
kakor ptice tenkokrile,
pod bori pesmi
žgolite tiho.

Duma — naša pesem
vedno živa,
vedno čista,
vedno sveta,
nikdar ne utihne.

Poslednje upanje

Joj,
zastokala
je naša zemlja.

in hiše
s tujim imenom
težijo na njej.

Preko Jadrana
zaslišal sem
krik bolečine.

Glej,
samo en bor
osameli stoji,

Iz stare grude
trgajo
košček za koščkom

ostanek Primorja,
in čaka
novega jutra.

NEKAJ DNI PO AFRIKI

3. NADALJEVANJE

OGLED MISIJSKE POSTAJE ROMA

Basutski katoličani so prav ponosni na misijonsko postajo, ki se imenuje Roma, se pravi Rim.

Kako neki je prišlo do tega naziva?

Prvi misijonarji v Basutolandu so bili francoski kalvinisti (Missions Evangélique de Paris). Ti so prišli v deželo že leta 1823, in v kratkem je sekta imela precejšnje število pripadnikov. Močno so širili med ljudstvom sv. Pismo, stare in nove zaveze; v ta namen so odprli precej šol, da bi ljudstvo naučili brati. Basutci niso bili proti šolam, bili so zelo ukaželjni, nikakor pa niso mogli razumeti misijonarjev, ki so na vse načine zabranjevali mnogoženstvo in druge poganske navade.

Basutcem so bile prav posebno všeč zgodbe o očakih in kraljih in navduševali so se nad omenjenimi svetopisemskimi osebami, ker so nekateri imeli po več žena. Kristusov nauk o svetem zakonu pa jim nikakor ni šel v glavo.

Katoliški misijonarji, z o. Gérardom in škofom Allardom na čelu, pa so prišli prvič v Basutoland proti koncu leta 1862. Svoje misijonsko delovanje so začeli v kraju, ki se danes imenuje Roma.

Prebivavci so prav kmalu ugotovili, da je nauk novih misijonarjev nekaj novega in nanje je napravilo vtis dejstvo, da so blagovestniki veliko pripovedovali o svetem očetu, ki prebiva v Rimu in ima od Kristusa oblast nad vesoljno sv. Cerkvijo.

Ni čudno, da se je katoliških misijonarjev prijelo ime Rimljani in kraj, v katerem so se ti naselili, so začeli imenovati Roma.

Roma je Basutcem nekako sveti kraj in narodno središče vsega katoliškega delovanja. Tu so se v preteklosti ustavili misijonski škofje, kadar so prišli na vizitacije v Basutoland, najprej iz Nataala in po letu 1886 iz države Orange. Ko je potem leta 1894 sv. stolica ustanovila apostolsko prefekturo Basutolnad, se je novi ordinarij nastanil na misijonski postaji Roma. Se danes misijonarji radi pokažejo preprosto hišico, v kateri so stanovali prvi škofje. Zgradbo hranijo kot narodni spomenik.

Pozneje, ko je bila prefektura povzdignjena v apostolski vikariat, in sicer leta 1909, so zgradili v kraju dokaj lepo bivališče škofu in tudi novo prostorno cerkev. Svetišče je bilo dolga leta tudi stolna cerkev, kajti nova stolnica v Maseru je bila šele pred nekaj leti dokončana; malo prej so tja prenesli sedež škofije.

Stara stolnica je prav lepa in zelo velika zgradba. Pozornost vzbudi prav lepa obhajilna miza, res nekaj izvirnega. Kot nestrokovnjak ne morem soditi, ali je delo tudi na umetniški višini

Misijonar, ki me je spremljal, je kar sam od sebe začel modrovati, da v cerkveni umetnosti ne moremo pustiti vse svobode modernim umetnikom, posebno kadar ti

Silvij: Dobro ste povedali, botra. Zares morate priti in še moža lahko vzamete s seboj.

Istranka: Ne, njega pa ne. Doma naj použiva repo in krompir v oblicah. Napil bi se in kdo ga bo potem spravljaj domov, nemarneža.

Milan: Imate prav. Vidim, da ste zelo svobodoljubni.

Istranka: Tisto pa, tisto. Svoboda in ljubezen. To gre skupaj.

Zoran: In tudi hlače ste vzeli možu.

Istranka: Kaj vzela! Zmerom mu jih moram krpati. Bog se nas usmili. Sicer pa, otroci, noč je blizu. Saj ne vidite več nabirati.

Anica: Res je. Domov moramo. Pospravite vse in pojdimo. Jutri bo treba zgodaj vstati.

Istranka: Zgodaj, zgodaj. Vse zavoljo teh češenj. Bog bodi zahvaljen zanje. (Začenjajo pospravljati in se odpravljati.)

Milan (ji vpade v besedo): Kaj boste morali osla pomolzti?

Istranka: Kakšnega osla?

Rožica: Češnje so naše veselje.

Silvij: Pomlad prinašajo.

Istranka: Pa tudi denar in kruh in življenje.

Zoran: Bog jih živi, te naše češnje.

Nekaj glasov: Živio, češnje!

Istranka: Ej, mladost, mladost. Bog vas živi, mladina, vas in vaše češnje in še mojega osliča navrh.

Vsi (med smehom): Živio! Živio! (Razigrani se s košarami napotijo proti vasi. Rožica in Silviji hodita skupaj. Zadnja je Istranka na osliču. Pojejo: Glejte že sonce zahaja ...)

Stanko Janežič

TANJA PREMK

Težnost

Tih je večer. Tih in pojoč.

Vse izginja. Bele roke hrepene v noč.

Bolečina me je rodila znova: breztežno.

V ljubezni večna in neizpremenljiva, sem zaživela v tvojih sanjah.

Vzpel si se k meni in odšla sva v gaje duhov, v svet pravljic in sanj. Postala sva del neubranljive pesmi vabečih noči.

Bojazen

Ce ti rečem: Pomagaj mi! Ce ti rečem: Prihajam tam od daleč, kjer ni ne časa, ne starosti, kjer se je vse ustavilo, kjer so vsi prekleti, brez želja in neizgovorjeni, boš razumel? ...

Boš razumel, če ti rečem: Hočem, hočem te ljubiti!?

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

NOVOSTI V LITURGIJI

V nedeljo sem bil nekje čez mejo in sem videl duhovnika, ki se je pri maši obrnil proti ljudstvu in prebral berilo ter evangelij samo v slovenščini, ne da bi ju prej prebral v latinščini. Slišal sem, da tako delajo sedaj po vseh krajih Slovenije. Slišal sem celo, da za italijanske vernike v Kopru in drugih istrskih mestih preberejo berilo in evangelij samo v italijanščini, kar ni videti in ne slišati niti v Italiji.

In pri nas? Ali se ne bo nič spremenilo! Že parkrat ste pisali, da se pripravljajo spremembe, a je vse pri starem.

Mahnič J.

Kar pravite o Sloveniji in o Kopru, odgovarja resnici. Tako bi moralo biti tudi pri nas, a kaže, da so »birokratske« težave zakaslene izvedbo raznih predlogov, ki so jih italijanski škofje izglasovali na svojem zasedanju v mesecu aprilu. Počasi bo že šlo. Treba je pripomniti, da večina italijanskega naroda še ni pripravljena na postopno uvedbo italijanskega jezika pri službi božji. To ne gre tako hitro in še posebno ne tam, kjer čakajo, da bo vsak korak ukazan »od zgoraj«.

Slovenskim škofijam je Sveta stolica že leta 1932 odobrila uporabo slovenskega obrednika — rituala. Do sedaj je po svetu izšlo 42 dvojezičnih obrednikov, a v Italiji ga še nimajo. Edina italijanska izdaja rituala je izšla v Svici in sicer za škofijo Lugano. Tega bodo v začetku vpeljali v Italiji, dokler ne pripravijo svojega. (Obrednik ali rituale je knjiga, ki jo duhovnik rabi pri podeljevanju zakramentov, pri blagoslovih, pogrebih itd.)

V nemških krajih je Sveta stolica za sveto mašo dovolila — poleg berila in evangelija v nemščini — še prošnje pri darovanju, ki jih moli mašnik skupaj z ljudstvom. Primer takih prošenj v slovenskem jeziku najdete v knjižici »Naša daritev« (izdaja Marijanišča), ki je izšla kot delni ponatis iz ljubljanskega molitvenika »V občestvu združeni«. Ponekod te prošnje že molijo. Čakamo le dovoljenja, da bi jih mogel moliti mašnik pred oltarjem kot sestavni del svete maše.

To so nekako prvi koraki. Predvideni so še drugi. Tako na primer skupna molitev — mašnik in verniki — za Glorio, Credo, Sanctus, Pater noster, Agnus Dei. Pri zborni maši moli sedaj te molitve duhovnik v latinščini, verniki pa v slovenščini. V načrtu je, da bo tudi duhovnik molil v slovenščini skupno z verniki. Tako na primer bo duhovnik sam pred oltarjem začel ne več »Pater noster«, ampak kar »Oče naš«, in verniki bodo z njim molili.

Pot za nadaljni razvoj je odprta. A pri vsem tem ne gre za obnovo liturgije, ampak za obnovo in poživitev verskega življenja po liturgiji. Ne čakajmo torej!

GALEB

Kakšna je Vaša sodba o mladinskem listu »Galeb«?
Učitelj

Vaše vprašanje me spravlja v zadrego, ker sem le včasih naletel na posamezne številke. Da bi za ta odgovor sedaj pregledal vseh deset letnikov, bi bilo že skoraj preveč.

nimajo zdravih verskih pojmov. Slike in kipe v naših cerkvah, pa naj bo to v Afriki ali Evropi, nikakor ne morejo biti moderne umetniške razstave, docela nerazumljiv preprostim vernikom, ki večkrat celo žalijo verski čut. Cerkevna umetnost mora povzdigovati duha k Bogu in sicer vseh dobrih vernikov.

Leta 1951 je bila ustanovljena hierarhija v vsej južni Afriki in takrat je tudi apostolski vikarijat Basutolanda postal škofija s sedežem v Maseru.

Ze naslednje leto je bila ustanovljena škofija Leribe, s sedežem na misijonski postaji Sv. Monika; prvi basutski duhovnik Emanuel Mabathoana, sedanji maserujski nadškof, je dobil škofovsko palico in mitro.

Leta 1961. je bila ustanovljena v Basutolandu posebna cerkvena provinca — doslej je namreč dežela pripadala cerkveni provinci Bloemfontein — z nadškofijskim sedežem v Maseru. Za prvega nadškofa je bil imenovan leribejski škof.

Na izpraznjeno mesto v Leribe je prišel za škofa mladi duhovnik domačin Ignacij Phakoe. Škof Des Rosiers, Kanadčan po rodu in dolga leta vnet misijonar v Basutolandu, pozneje apostolski vikar in škof v Maseru, je pa postal škof v novo ustanovljeni škofiji Qacha's Nek. Tu bo moral vneti nadpastir začeti zopet vse znova in res se je lotil dela z mladostnim navdušenjem.

Zdi se mi, da imamo prav v Basutolandu tipični zgled misijonske delovanja. Komaj so misijonarji nekako pripravili polje in premagali prve težave misijonskega dela, so izročili, sicer že precej dobro obdelano misijonsko polje domačim pastirjem, sami pa so zopet odšli v kraje, kjer je treba orati ledino in začeti vse znova. Veličina katoliških misijonarjev se vidi prav v tem, da nikakor ne iščejo svoje udobnosti in svoje slave, ampak so vedno pripravljene začeti trdo delo in prepustiti že preorano polje domačim duhovnikom, ki prav gotovo niso tako potrpežljivi in tako pripravljene, kakor misijonarji.

Danes le misijonarji iz Evrope in Amerike prevzamejo najtežje delo v misijonih in prav njim se je treba zahvaliti, da misijonsko delo tako lepo napreduje.

Misijonarji oblati Brezmadežne so zelo trdo delali v Basutolandu in uspeh tudi ni izostal, kajti po sto letih težkega dela so že dve škofiji izročili v vodstvo domačim škofom. Le v tretji škofiji se še mučijo misijonarji in jo pripravljajo za predajo domačim duhovnikom.

Nikakor pa ne sme bravec misliti, da misijonarji prenehajo z misijonskim delom, ko izročijo ozemlje domačim škofom. V obeh škofijah Basutolanda delajo še danes in bodo še mnogo let potrebni tuji misijonarji, ki pa so veseli, da so podložni domačim škofom. V tem je res veličina katoliške Cerkve in njenih misijonarjev.

V novih cerkvenih razmerah je bilo nujno, da so se škofje preselili z misijonske postaje Roma v glavno mesto dežele Maseru. Vendar je v nadškof sam imel nekako domotožje po misijonski postaji Roma in je zato prosil v Rim, naj bi nekdanja stolnica še ohranila svoje ime; prošnja so v Rimu ugodili.

Pogled dobrih basutskih vernikov in njih pastirjev pa je uprt v misijonsko postajo Roma še iz drugih razlogov. Nekaj jih bom pozneje omenil.

Cesta, ki pelje iz Maseruja v Romo, je kakih 35 km dolga, a ni ravno najboljša. Ni asfaltirana in ker v zimskem času ni padavin, se prah nemoteno kopiči.

Prav na kratko smo si med potjo ogledali misijonski postaji Sv. Mihael in Mzenod. Ta je pomembna, kajti očetje oblati imajo tam veliko tiskarno, ki so mi jo s ponosom razkazali. K nabavi tiskarskih strojev je tudi precej

pripomogla rimska kongregacija. Tu tiskajo knjige v domačem jeziku in v angleščini. Tudi tednik »Moeletsi ea Basotho« izhaja v Mazenodu.

V tiskarni so zaposleni redovniki oblati, predvsem misijonski bratje, tudi precej domačinov. V kraju je lep dom duhovnih vaj.

Roma, kamor smo se pripeljali po enourni vožnji, leži v prav lepi dolini, ki jo s treh strani obdajajo precej visoke gore in gorske planote. Vsa okolica je pa kar posejana z vasicami.

Da sem dobil celotno sliko velike misijonske postaje, smo se ustavili na robu planote, od koder smo imeli prav lep razgled.

Moj pogled je objel vso dolino. Z roba planote smo dobro razločili posamezna poslopja na misijonski postaji. zgradbe katoliške univerze, bogoslovje in majhno semenišče, obrtne šole in novicijate in prav v levem kotu bolnišnico, staro in novo poslopje.

Po robu planote, kjer smo se ustavili, slonijo druga poleg druge bajte domačinov, skoraj podobne zidanicam v slovenskih vinogradih. Basutci so radovedno prikukali iz okroglih koč, pokritih s suho travo, in vpraševali v domačem jeziku, če smo katoliški duhovniki.

Tudi otroci, ki so pa že bili na paši pri živini in drobnici, so se nam približali in molili roke v pozdrav. Otroci in odrasli so bili zaviti v tople odeje, kajti jutro je bilo precej hladno.

Prav gotovo bi bil pogled veliko lepši, posebno za nas Evropejce, če bi slikovite planote in večkrat skoraj dolomitski vrhovi bili vsaj malo obraščeni z drevjem. Vendar oko zastoj išče gozdov in tudi zelo redki drevesni nasadi v dolini pred nami so le mimoze in nekaj drugih vrst lepotičnih drevs.

Že večkrat sem slišal, da je Basutoland nekaka afriška Svica.

Glede na lepoto gora, ki sicer ne dosega višino švicarskih velikánov, bi to skoraj držalo. Enako ima za nas Evropejce Basutoland veliko zanimivosti: prebivavci in njih skromna bivališča, bogata flora, prijetni izleti na žilavih konjičkih, prav lepe cerkvice na katoliških misijonskih postajah, ki so že same po sebi prava zanimivost.

Ljubitelji glasbe bi z užitkom poslušali basutske cerkvene pesmi in posvetne popevke.

Otroke te dežele, kakor na splošno otročiče afriškega kontinenta, mora Evropejec vzljubiti, če ima še vsaj malo srčne omike in ljubezni. Prav nič se ne boje tujca. Duhovniku pa, čeprav ga vidijo šele prvič v življenju, prijazno ponudijo roko, ki se včasih ne ujema z vsemi higijenskim pravili.

V nekem kraju so mi sestre razkazovale bolnišnico. V oddelku za otroke sem opazil v kotu pri postelji dve ženski, eno starejšo in drugo mlajšo; čuvali sta zelo bolnega otročička. Stopil sem k posteljici in blagoslovil mladega bolnika, ki je takoj ponudil brez besede drobno ročico v pozdrav.

Pri afriških otrocih je vse tako naravno in vse jim pride prav od srca. Če dobijo sladkorčke, kar je le redko, se jim oči in usta kar spremene od veselja; beli zobje in oči razodevajo samo hvaležnost.

Prav lahko sem razumel škofa misijonarja, ko mi je pravil: »Te otroke človek mora imeti rad, zaradi njihove izredne odkritosti in naravnosti; res se ne bi mogel več navaditi na Evropo, kjer je vse tako izumetničeno in narajeno.«

Sam sem občudoval pri afriških otrocih potrpljenje in vdano prenašanje lakote in pomanjkanja. (Dalje)

kaj pravite vi?

Navedel bom nekaj dejstev, na podlagi katerih si skušam ustvariti primerno sodbo. Za »prvo silo« bo dovolj.

1. Leta 1946 je začel izhajati mladinski mesečnik »Pastirček«. Do lanskega leta je izhajal v Gorici pod skrbnim vodstvom msgr. S. Gregorca. Lansko leto se je preselil v Trst, kjer zanj skrbi dr. J. Prešeren. Duhovniki so ta list ustanovili z namenom, da bi otrokom pomagali do vedno večjega spoštovanja in ljubezni do slovenskega jezika in do vestnega krščanskega življenja. List naj bi tako služil tudi kot dopolnilo veroučnim uram. List je bil še posebno potreben, ker se je po šolah pojavljal »Ciciban«, ki je vse prej kot krščansko usmerjen. Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev je »Pastirček« ostal precej skromen listič, a otroci so ga vedno radi imeli.

2. Pred desetimi leti je izšel »Galeb«. Čemu se je tedaj pojavil? Ker je bil morda »Pastirček« preskromen in preveč izrazito krščanski? Duhovniki smo bili tedaj prepričani, da so poklicali k življenju »Galeba«, da preprečijo ali omejijo krščanski vpliv Pastirčka. Jaz sem imel vtis, da se je znova pojavil stari »Novi rod«, ki smo ga pred 40 leti brali v prvih razredih sežanske osnovne šole in ga je v Sežani širil tedanj učitelj Jože Pahor.

3. »Galeba« je vedno priporočal in pohvalno (obširno) ocenjeval Primorski dnevnik. Tudi tedaj, ko še ni poznal drugih (nesorodnih) slovenskih listov in publikacij.

SOLSKE KNJIGE

Z Vašim odgovorom v zadnji številki nisem popolnoma zadovoljen. Pravite, da pretiravam. Se premalo sem povedal. Zapisal sem, da so vse šolske knjige, ki izidejo v Jugoslaviji, komunistično ali socialistično (kar je isto) pobarvane, razen če gre za knjige strokovnih predmetov. To svoje mnenje moram danes popraviti in dodati, da so tudi šolske knjige za strokovne predmete tako pobarvane.

Oče R.

Drži. Režim hoče odkriti v vsakem znanstvenem zasledku nov dokaz za pravilnost idej, na katerih sloni. Po gledanju režima ni znanstveno, kar ne služi temu cilju. A da tako aprioristično pojmovanje sveta in svetovnega razvoja, ni znanstveno, ni treba posebej poudarjati.

Iz tega boste razumeli, zakaj taki režimi v verskih zadevah vedno znova ponavljajo trditve, ki so jih prinesli na dan protiverski zagovorniki v preteklem stoletju. Le to jim koristi in zato niso od tedaj nič novega odkrili. In to zopet ni znanstveno.

VZGOJNI ZAVOD

V zadnji številki ste odgovorili materi, ki je želela vedeti, kam naj pošlje sina, ki želi postati duhovnik. Omenili ste, da spadajo načrti za slovensko malo semenišče že v arhiv. Ali ste že opustili vsak načrt za katoliški vzgojni zavod v Trstu? Ali ne more Marijanišče na Opčinah ustrezati temu namenu?

M. Kt.

Lepo bi bilo, če bi imeli v Trstu moderen vzgojni zavod za dijake. Veliko se je o tem že govorilo. Osebnostno ne vidim možnosti, da bi lahko v Trstu postavili tak zavod. To je

(Dalje na strani 96)

TUJCI POVSOD

14. NADALJEVANJE

Pepe se je samo smehljajal, kot takrat v Žavljah, in ni vedel, kako bi se obnašal pred tem mestnim gospodom, ki si je vzel njegovo sestro za ženo. Iz zadrege mu je pomagal Obrobek sam:

»Le sedi, jaz se brž preoblečem.« Iz sobe je nadaljeval: »Škoda, da prši, če ne, bi šla na vrt. Sem prav vesel, da si prišel; ne veš, kakšno delo naju čaka.«

»Franc, nekaj tvojih starih cunj sem mu dala, da se je preoblekel, in tiste rumene čevlje.«

»Tiste šilaste?«

»Ne vem, kako si hodil v njih,« se je smejal Pepe, ki se jim kar ni mogel načuditi. V vojski je nosil le široke vojaške, drugih še poznal ni.

»Takrat sem še plesal, pa sem se moral oblačiti in obuvati po zadnji modi. Kaj misliš, da so žaveljska dekleta in Breščice kar z vsakim plesale?« se je razbesedil Obrobek ob spominu na vse tiste pare blestečih se oči, ki so komaj čakali, da jih povabi v svoje roke, včasih tudi predrzne, v pondeljgovih jutrih pa so mu dekleta puščala na miznici domače maslo, klobase, jajčka, stekleničko žganja in kakšen kos mesa, da ni niti med vojno poznal pomanjkanja.

Aničin brat je bil zadovoljen, da ga je svak sam povabil v delo in se mu ni bilo treba ponujati. Od odhoda na fronto leta tisočdevetstopenajst pa do zdaj se je začela njegova pot vendar sama uglajati. Ne bo mu treba več prosjčiti za kos kruha, živel bo med ljudmi, govoril in se smejal, jedel in spal med njimi, se umival z vodo in ne le slinami, pokadil kakšno cigareto, zraven pa bral časopise, saj jih je videl cel kup na kredenci, in zvedel iz njih, kako je z notranjo in zunanjo politiko mlade Jugoslavije, za katero je izpostavljajal svoje življenje dolga tri leta.

»Na!«

Kot bi mu v mislih bral, mu je ponudil Franc škatlo z zadnjimi dravami, ženo pa poslal po druge v suknjičev žep. Pepe je počakal, da mu je sestrin mož prižgal cigareto, potem pa potegnil, kot že dolgo ne: cigareto in ne suho travo, brez strahu in ne skrivaj, med počitkom in ne pri delu, in vsaj za trenutek brez kakršnekoli skrbi v glavi. V Rusiji je kadil suho listje, na solunski fronti je enkrat samkrat okusil grški tobak, v Trbovljah pa pozabil, da so na svetu tudi tobačne tovarne. Nepričakovana moč navadnega tobaka se mu je zagnala v sapnik kot orkan in ga dolgo mučila s kašljem, preden je dimnik spet povlekel.

Franc se je od srca smejal: »Pa bi povedal, da se šele učiš kaditi.«

Na gubah okoli Pepetovih oči so še visele solze, a modrikasti dimček cigarete se je že pravilno suhljal in vezel fantove sanje v vedno močnejšo

željo, da bi zaprosil svaka za papir in pero in pisal Julču v Kojsko.

»Nič ne poveš, kako ste se z lesenimi topovi borili za staro Avstrijo.«

Svakovemu vabilu k pripovedovanju o vojski se je Pepe samo nasmehnil, ker ni vedel, kaj se skriva za njegovim zasmehom.

Takih misli kot Anica najbrž ni bil, sicer bi se ne preselil iz Trsta v Ljubljano.

»Saj se je boril proti Avstriji,« se je brž vtaknila Obrobkova žena.

»Bil sem v bataljonu jugoslovanskih dobrovoljcev. Borili smo se v Odesi, pri Varni in nazadnje še osemnajstega leta na solunski fronti. V Odesi smo se še slikali. Jaz čepim v prednji vrsti, v levi držim menažko, v desnici pa žlico.«

Spet se je nasmehnil. V ta svoj nasmeh je skrival vse: zadrego in smelost, veselje in žalost, upanje in potrnost, spomine lepih trenutkov in težave tekočih dni.

»Najbolj se spominjam bitke na solunski fronti, ker se je začelo v jutru štirinajstega septembra, ravno štiri leta po tistem, ko sva se z Juljo prvič sestala na samem.«

»A, Julč je tvoj!« se je posmejala Anica. »Saj so mi nekaj pravili, a nisem verjela. In ti si se res v vseh teh krajih boril? Pa nisi padel?«

»Ranjen sem bil. Saj se še pozna.«

Privihnil si je levo hlačnico in pokazal cikcaka-sto brazgotino rdečkaste barve, ki se je vlekla od gležnja do kolena.

»Dobro si se zmazal,« je tudi Franc pogledal pečat svetovne vojne. »Pa se je splačalo?«

»Zakaj ne?«

»Kaj pa imaš od tega? Cesto gor in dol.«

»Kaj imajo pa tisti, ki so padli za staro Avstrijo? Niti ceste gor in dol.«

Nekaj zvitega smehljaja je že bilo v svakovih očeh, da je ob norčavih besedah razbral iz njega tudi nekaj priznanja, a vseč mu niso bile. Srečal je že precej takih tepcev, ki niso bili zadovoljni s polomom starega cesarstva in so žalovali po »tistih zlatih časih pod našim milim Francem Jožefom«, ki se je menil za Slovence le ob Brdavsovih prihodih, kot so mu razložili učeni in pametni možje, s katerimi se je boril. Ko je tistim, ki so mu ugovarjali, tudi sam razlagal na tak način, so ga nekateri razumeli, nekateri ga niso mogli, marsikdo ga pa ni hotel razumeti. Ni se nadejal, da bo tudi pri Francu naletel na tako politično nezrelost.

»Nisem mislil resno,« je priznal Obrobek. »Pogumen si bil, da si stopil Avstriji za hrbet; jaz bi se ne upal. Že doma so nas učili, da ne smemo nikoli pljuvati v krožnik, iz katerega jemo.«

»Ti si ga imel, vsi ga pa niso imeli,« mu je svak pametno posvetil v možgane.

»Tudi to imaš prav,« je priznal Franc in ga pogledal. »Ne užali se, če te vprašam, zakaj ga ti zdaj nimaš?«

»Saj sem ga imel, a sem ga zavrgel. Polje so mi dali v Banatu.«

»Tam pod madžarsko mejo?«

Pepe je prikimal. »Pa še obsežno. Nasejal sem pšenice, a žetve nisem čakal.«

»Zakaj pa ne? Fant, zemlja je najboljši kapital. Pa še taka, kot je v Banatu.«

»Saj veš, da ga Jula vleče domov.«

»Pa bi ji pisal, naj pride k tebi.«

»Rajši bi se prej poročil.«

Pri srcu ga je tako zabodlo, da je brž menjal pogovor in vprašal:

»Kako ste se pa v Trstu imeli?«

»Meni se še zdaj želodec obrača, če pomislim na smrad, ki se je zaganjal k nam z Riva degli zingari, kamor so po kraških bojih vozili za grebat padle vojake,« je zavihala nos Anica in prisluhnila proti sobi, kjer se je začel oglašati mali.

»Jaz nisem bil ves čas v Trstu; dober mesec sem preživel v Gorici. Sedemnajstega leta je bilo, ko so se Italijani umikali iz osvojenih krajev. Ena granata je padla na notranjo stran prefektore, ravno ko sem stal na straži pred palačo. Ubilo nam je kuharico, vso je razmesarilo.«

»Malo po tistem, ko si se ti spet vrnil v Trst, sem šla jaz s prijateljico Gigio Fonda v Brda, ker so pravili, da so bili tudi tam hudi boji in da je le malokdo ostal. Že pevski most je bil ves porušen. Morali sva v Stračice in tam čez zasilno brv v Podgoro. Brv so stražili Madžari. Še zdaj jih imam pred očmi. Grdo so gledali in nerazumljivo govorili, a toliko sva že razumeli, da sva pokazali potni list ali kaj so bili tisti kosi papirja, ki sva jih morali vzeti na pot. Kosmati in bradati so bili kot divji možje. Nad brvjo je visela nekakšna streha iz ločka in paludnic, da je ne bi opazili Italijani. Kar strah naju je bilo hoditi po takem nevarnem mostiču čez vodo, s tisto nizko streho nad glavo in pa tistimi dedi na vsakem bregu.«

Anici se je že takrat poznal dar pripovedništva, ki ji je služil v poznejših letih, da je ob zimskih večerih še čez polnoč s pravljicami in drugimi izmišljenimi zgodbami zadrževala svoje otroke pri čiščenju špinače in motovilca, da ji niso ušli spat. Pepi je zvesto poslušal in stopal za njo na dom, ki ga ni videl že dolga štiri leta.

»Iz Podgore sva jo ubrali kar čez Grojno. Zatakneni na veje, kot so pač prileteli gor, so z dreves viseli razni kosi oblek; tu rokav, tam hlače, vojaška kapa, čevlji z vojakovo nogo, ves okrvavljen. Doli v tisti mrzli globeli, malo od studenca naprej, Pepi že ve, kje, je ležala razmesarjena človeška glava. Mislila sem si, bogve kdo čaka doma tistega nesrečnega, in se spustila v jok. Taka groza naju je prijela, da se skoraj nisva upali naprej. Najhujše je bilo na Oslavju, in vsa pot, od Nove ceste pa čez Brda do doma, se mi je zdela kot venec, spleten iz trpljenja, žalosti in smrti. Hiše so bile porušene, njive od granat razrvane in preluknjane, drevesa v brajdah razsekana, tu in tam je stikala po njivah samotna ženska v starih cunjah in iskala kaj za v lonec, da bi skuhalo vsaj otrokom.

(Dalje)

kaj pravite vi?

moje osebno mnenje, ki izhaja iz nekaterih vprašanj, na katera ne najdem odgovora: Kdo naj da denar? Kdo naj ga zbira? Kdo naj prevzame skrb za gradnjo zavoda? Kdo naj to delo izpelje, ki bi zahtevalo precej milijonov? Kdo naj bi zavod vodil, da bi dosegel namene, za katere bi ga radi postavili? Kdo naj bi zavod vzdrževal? Kdo naj bi v zavod prišel, ko je število naših otrok in mladine tako majhno?

Tudi če bi mogli postaviti ali odpreti tak zavod v mestu, bi ostalo še vedno nerešeno vprašanje, ali naj zavod služi vsem dijakom, ki se želijo pripraviti na življenje po krščanskih načelih, ali samo tistim, ki želijo v duhovski stan. Oba ta cilja združiti v enem samem zavodu ni lahka zadeva: v današnjih razmerah skoraj nemogoče. Možen je sicer kompromis, a uspehi takega vzgojnega dela ostanejo zelo problematični.

Marijanišče na Opčinah je za nas velika dragocenost. Vaznost tega središča bo vedno večja, če se spremeni v dobro mladinsko središče, ki bo žarišče za opensko in kraško mladino. Le v tem vidim jaz bodočnost Marijanišča. Vprašanje je samo, ali je mogoče danes še kaj takega doseči in če nismo morda zamudili prav v tej smeri precej časa in prilik. Ko sem bil pred leti predsednik Upravnega odbora, sem prepričal gospoda škofa o tej potrebi. Prav zaradi te potrebe smo izročili Marijanišče salezijancem in salezijanska družba bi opravila zaslužno delo, če bi Marijanišče postalo mladinsko središče in žarišče za opensko in kraško mladino, ki potrebuje modrega in pogumnega vodstva.

To je moje mnenje. Kdo drugi drugače sodi. Vsekakor je izmenjava misli v rešetanju in reševanju težkih zadev zelo koristna, če ne celo potrebna. Tudi v reviji.

KAJ JE S KRISTUSOM?

Ali je Jezus v resnici živel? Ali je Jezus res zgodovinska osebnost?

J. Grgič

Vaše pismo ste verjetno sestavili po odstavku Jugoslovanske Enciklopedije Leksikografskog Zavoda, ki govori o Jezusu Kristusu, ali po brezverski knjigi, ki govori o izvoru religije. Vsebinsko pisma sem skrčil na dve gornji bistveni vprašanji.

Zakaj ne bi smel živeti? Zakaj ne bi držalo, kar nam pričajo zgodovina, svetopisemske knjige, dvatisočletno krščanstvo in Kristusova Cerkev? Morda zato, ker to komu ne ugaja in bi rad videl, da bi Kristus nikoli ne živel?

Marsikaj so nekateri »znanstveniki« odkrili, da bi s temi odkritji zavrgli resničnost Kristusove osebnosti, še bolj pa obveznost Kristusovega nauka. A da more človek vsa ta »odkritja« verjeti, mu je treba mnogo več trdne in »slepe« vere, kakor za verovanje v Kristusa.

Kristus je danes središče zanimanja. In to je razveseljivo. Mnogi ga želijo spoznati in se ga okleniti. To storite tudi vi. Saj je srečanje s Kristusom najtrdnejši dokaz za božje bivanje.

O raznih naukih in teorijah, ki so hotele spodvreči Kristusa, Vas bo dobro poučila knjiga o Kristusu, ki jo je spisal Ricciotti, v slovenščino prevedel Rafko Vodeb, izdala pa Mohorjeva družba v Celovcu.

MARIJA

VSAKEMU DELU PRIMERNO OBLEKO!

Glede kroja smo že omenili, da je glavno, da odgovarja naši osebnosti, da nam pristaja. Pač pa je tu zelo važna naša iznajdljivost, da znamo z malenkostmi varirati in kombinirati. V obleki res lahko pokaže vsaka ženska svoj estetski, umetniški čut. In v tem tekmuje, v finem okusu, ne pa v modnih posebnostih!

Obleko pa moramo znati tudi pravilno nositi in negovati. Za nošnjo velja pravilo: za vsako rabo, drugo obleko; za delo - delovno, za praznik praznično ali kot so rekli naši dedje »mašno«.

Pa tudi delo se od dela razlikuje. Za delo v pisarni ali v šoli bomo imele drugo obleko kot za gospodinjske posle. Za hišno delo imejmo pralne obleke, (tudi moški razne »tute«) ženske pa vedno povrh predpasnik. Ženska, mora imeti v kuhinji predpasnik! S predpasniki ne obvarujemo samo svoje obleke pri delu, marveč jo tudi z njih pestrostjo in ljubkostjo uživamo; seveda je za to potrebna posebna iznajdljivost, no, in to je ženska odlika! Ne pozabimo pri kuhi in pospravljanju na rutice na glavi, da si obvarujemo lase.

Prav tako je potrebna za delo pri živini na deželi druga obleka kot za hišo; najbolje je kakšna halja, ki jo potem odložimo, da ne prenašamo duha po hlevu. Pri umazanih delih je na mestu temnejši predpasnik ali halja. Na vsak način naj naša obleka odgovarja namenu, za katerega jo rabimo.

Pa boste menile, da pomeni več vrst oblek, večji izdatek. A to je spet videz; kajti, če imamo za vsako rabo posebno obleko, je to najbolj ekonomično, ker tako obleke najbolj ohranimo. Seveda je pri tem le eno: obleko je treba večkrat menjati. Tako bi se morali otroci za šolo obleči halje, ki naj jih doma takoj slečejo in oblečejo druge, namenjene samo domači rabi. Prav tako gospodinje, ko se vrnejo z nakupovanja, se morajo preobleči v domačo obleko. Na ta način se boljša obleka ohrani, kar pomeni, da smo vedno v »formi«, čedno oblečeni in s tem prihranimo čas in denar za čiščenje.

Obleko pa moramo znati tudi negovati. Ko se slečemo, jo sprašimo in skrtačimo ter obesimo na zrak, da se prezračijo, ne pa naravnost v omaro. Madeže takoj izčistimo, če so manjši. Večje pa operemo ali damo obleko kemično čistiti. Nič ni slabše ogledalo za nas kot popackane in povaljane obleke. Naša obleka mora biti vedno čista in zlikana, to je daleč važnejše kot zadnji »krik« mode na njej. Važno je nadalje shranjevanje zimске obleke čez poletje in letne čez zimo. Predno obleko shranimo, jo moramo skrbno prečistiti, če treba zašiti in zaščititi zlasti poletni z raznimi praški in ovoji proti moljem in drugemu mrčesu. Obleka naj bo v omari vedno obešena, da se ne mečka. Za to so potrebne dovolj velike omare in pa obešalniki; te moramo imeti tudi v predsobi ali na veži, ko odlagamo plašče, da se ne povesijo.

Pri garderobi je pa tudi važno, da vsak skrbi za svoje stvari sam. Zato naj mati nauči svoje otroke že od majhnega, da znajo nositi in pravilno čuvati ter shranjevati svojo obleko, perilo in obutev. To naj ne velja samo za deklice, ampak tudi za dečke, da se tako sproti nauče skrbeti za svoje stvari in postanejo samostojni!

ŠPORT IN MLADINA

Šport je zelo koristen in celo nujen del vzgoje. Ne samo zdrava duša, tudi telo naj bo zdravo. Znano je načelo, da je boljši zdrav osel kot bolan doktor. Prav nič prijetno ni videti bledega fanta ali pa blede deklice, ki ves dan preždi s prestarim obrazom nad knjigami. Kri mora krožiti po žilah, pljuča se morajo nadihati dobrega zraka, živci se morajo sprostiti. Ob prostem času igrajo z vsem ognjem, nakriči se, utrudijo se! Toliko lažje se boš kasneje učil.

Skupinske športne igre kot odbojka, namizni tenis, in podobno so obenem lepa vaja v samopremagovanju, v smislu za sodelovanje, v disciplini. Obenem se pri športu naučiš hitrih odločitev, ko si pregledal položaj. Ne meniš se tudi za trpljenje in napor, ki sta nujno združena z igro.

Vendar ne pozabi, da tudi najboljše stvari postanejo škodljive, če z njimi pretiravaš. Vedno ti mora biti šport nekaj postranskega, čemur točno določiš čas. In ne gre le za čas, ki bi ga porabili za igro, ampak tudi za čas, ki bi ga izgubil in izgubila s prebiranjem športnih revij in z razgovori o športu. Je mnogo važnejšega branja kot so športni časopisi. Razen tega ti pa prazno branje vzame smisel za resnejše branje.

V kratkih besedah: v športu vneto sodeluj, a pusti ga na njegovem drugem mestu, kakor mu to gre. Naj bo le oddih po delu, ne pa glavno opravilo.

Morda bi tudi mati ob vprašanju, ki je pred njo, našla trohico odgovora v zgornjih vrsticah. A zdaj so pred nami počitnice: šolarji, dijaki in visokošolci jih imajo največ, imajo jih pa tudi naši vajenci, pomočniki, ročni delavci, ki so živeli v neprezračeni delavnici in uradniki, ki so sedeli toliko mesecev v nezdravih pisarnah, vsi pohitimo na svetlo sonce, v morje in na gmajne in travnike, povzpni se na hribe dvignimo se na dostopne in ne nevarne gore! Navžimo se svežega zraka in razgibljimo se v plavanju in v igrah, da bomo lažje in bolj zdravi delali do prihodnjega poletja.

Prijeten oddih vsem!

Mala romarica iz Rima, Marija Levstikova, na Sv. Višarjih

ODRSKA IN RADIJSKA IGRA

MARIJ MAVER

Pred nedavnim sem v nekem italijanskem tedniku bral članek Roberta de Monticellija o prozi, ki nam jo nudi televizija. Članek se mi je zdel zanimiv ne toliko zaradi kritike na račun italijanskih televizijskih igravcev kolikor zaradi nekaterih splošnih misli, ki so zadevale gledališče, ki nam ga posreduje televizija. Nekaj teh misli sem — in greh je zapisati mojemu dosedanjemu skromnemu zanimanju za »radijsko literaturo« — povzel in prikrojil za Mladiko.

Vse kar nam danes posreduje radio in televizija, je že vnaprej posneto. Te posebnosti ne gre omalovaževati. Igravec pred mikrofonom ali pred telekamero — še posebno ker je delo snemano vnaprej in z nešteti prekinitvami — nima občutka, da igra občinstvu, in da ga tisti čas, ko on igra, opazuje večje število gledavcev. Ta psihološki moment je osnovne važnosti, kajti igravcu manjka v takem položaju tista psihološka vzmet, tisti ogenj, ki se mu more poroditi le iz zavesti, da ga v trenutku, ko on igra, poslušata ali gledata večje število ljudi. Vendar se ta nedostatek z dobro voljo izvajavcev še da kako premostiti.

Važnejši in globlji se mi zdi problem televizije in radia v vlogi posredovavca pristnih odrskih del, namreč del, ki so bila prvotno napisana samo za gledališče, za oder. Če smatramo gledališče, film, televizijo in radio kot umetnosti, kot štiri samostojne in različne umetnosti, nam mora biti jasno, da imajo vse te štiri umetnosti tudi svoje specifične tehnične zahteve mimo katerih ne smemo. Teh zahtev ne more prezreti radijski pisec in zato tudi režiser in igravec ne smeta mimo njih. Menim, da zahteva radio čisto svoje posebno izražanje, da je gledališki igravec lahko tudi prav dober radijski igravec, toda da je igranje pred mikrofonom nekaj drugega od igranja na odru. Igranje na radiu in televiziji, kakor tudi pri filmu, mora biti drugačno od igranja na odru: to drži povsem in zatrdno. Zaradi tega prihaja de Monticelli do zaključka, da nam televizija nikakor ne more predstavljati pristnih odrskih del — del, ki so bila prvotno pisana le za oder — tako kot bi bilo želeti. V gledališču ima gledavec ves čas pred sabo ves oder, istočasno vidi vse igravce, in takozvanega »prvega plana«, s katerim

tako rada žonglirata televizijski in filmski režiser, v gledališču ni. V gledališču ima gledavec doma domišljija prost polet; gledavec lahko z domišljijo podaljšuje določene momente, poudarja določene poteze. Pri televiziji in pri filmu pa gledavec le pasivno sprejema preko platna bežeče scene in njegova domišljija nima ničesar stalnega, pribitega, s čimer bi se lahko igrala. Scene se stalno spremijajo in neusmiljeno beže preko platna.

Takozvani prvi plan, ki ga v filmu izpolnjujeta ali popoln molk ali primerna glasbena podlaga, služi zato, da gledavcu vtisne v spomin določen obraz, določene poteze. Toda v gledališču se ta prvi plan zreducira le na pramen luči, ki nenadoma osvetli igravčev obraz in kot tak služi režiserju le kot baza, kot izhodiščna točka. Ta »gledališki« prvi plan samo podčrtuje določene besede. Važne so predvsem besede, ki jih igravec izgovarja, ne pa njegov izraz.

Ko tako razglablja o gledališču in televiziji, prihaja de Monticelli do zaključka, da gledališče, ki ga posreduje televizija, ni več gledališče ampak le uvod vanj, nekaka zelo koristna priprava v gledališče, ki pa more gledavcu ustvariti le približno idejo o gledališkem delu kot takem. Samo v tej propedeutični funkciji priznava pisec televiziji popolno veljavo. Toda, pristavlja, režiserji bi ne smeli pozabiti, ko uprizarjajo Ibsena ali Čehova, da pri tem niso važni neprestani premiki telekamere, neštivilni prvi plani in drugi triki, temveč predvsem besede, samo besede Ibsena in Čehova.

Menim, da je, vsaj do neke meje, mogoče te misli prenesti tudi na radijsko gledališče in to predvsem kar zadeva besedilo, predvsem to. Po radiu poslušavec dojema le slušno, zato skuša njegovo uho ujeti prav vsako besedo, saj je za razumevanje teksta predvsem važno besedilo. Vse drugo pa — zvoki in glasba in drugi tehnični triki — igrajo pri radijskih igrah postransko vlogo. Seveda, mislim pri tem le na pristno odrska dela, ki nam jih nudi radio in ne radijske izvirnike, katerih imamo danes, vsaj iz tuje torbe že lepo število.

LABODJI SPEV IGRAVCA LOJZETA POTOKARJA

JOŽE PETERLIN

Dne 17. junija je umrl eden največjih slovenskih gledaliških in filmskih igravcev — Lojze Potokar. Slovenska gledališka umetnost je z njim izgubila enega tistih ustvarjalcev, ki je skupno z Levarjem, Skrbniškoma, Kraljem, Lipahom, Cesarjem, Gregorinom in Severjem in še Marijo Vero, Milevo Saričevo, Juvanovo in še nekaterimi, popeljal slovensko gledališko umetnost do tistih čudovitih obzorij, o katerih so nekoč sanjali prvi naš igravec Verovšek, Danilo in še toliko drugih, pa se v svoji osamljenosti niso mogli dvigniti tako visoko.

Lojze Potokar je dolga leta hodil ob velikem dogajanju v gledališču. Skoraj ni imel priložnosti, da bi zaživel vse tisto, kar je nosil v sebi. Iskal je vzpona na gledaliških odrih v mestih po Balkanu, a vedno se je vračal domov. Iz poklicnega gledališča je odhajal v mala slovenska mesta, kjer sta druga dva Potokarja — prof. Jože in Stane, njegova brata — režirala in igrala. Lojze Potokar, se je v svoji skromnosti pridružil vsem, ki smo igrali, ne iz poklica, ampak iz veselja, pač gotovo zato, ker je tudi on tako rad

igral. Čeprav so bili junaki, ki jih je on oblikoval, v primeri z našimi, polnokrvni, zreli, dognani, silni in dobri, je bil vendar z vsemi enak in nikdar domišljavo vzvišen.

Iz manjših poklicnih in nepoklicnih gledališč se je vračal v osrednji najvišji slovenski gledališki zavod — v ljubljansko Narodno gledališče. Moral je preko nešteti ovir in preko mnogih notranjih kriz, da je končno zaživel v polnem umetniškem zanosu in je gledavec onemel in je kritik pisal o neslutnem odkritju.

Lojzeta Potokarja je tržaško občinstvo lahko občudovalo v treh velikih vlogah. Ker so za vedno izginile izpred naših oči — in v tem je tragika igravskega poklica — bomo skušali oživitvi v spominu njegovo igro.

Najprej se spomnimo gostovanja ljubljanske Drame s Cankarjevimi Hlapci. To je bila nepozabna predstava v Avditoriju. Tedaj so igrali še velikani slovenske Drame, ki smo jih omenili prej. Med njimi Lojze Potokar. Igral je Hvastjo. Tisti, ki so kdaj gledali Hlapce prej, se spomnijo Lipaha,

ko je kot Hvastja govoril: »Ali boš delal pokoro...« Lipah je bil mrtev in ko je režiser iskal nadomestilo za tisti klasični lik, ki je živel v slovenski gledališki umetnosti, bi bil v nemajhni zadregi, če bi ne imel Lojzeta Potokarja. Ni posnel Lipaha, ustvaril je novega Hvastjo. In v njem je prišla do izraza tista polna srčna dobrot, uklonjeni ponos, prijateljstvo in zadržanost, užaljenost in odpuščanje, značaj in usmiljenje in še sto drugih stvari, ki póljejo po krvi živega človeka, tako živega kot je Hvastja. V nizu živih odrskih likov v slovenski gledališki kulturi, ki so bili dognani in izoblikovani po besedilu našega besednega umetnika, bo ostal Hvastja Lojzeta Potokarja klasičen lik, mimo katerega ne bo mogel noben slovenski igravec več, ko bo znova kdaj oblikoval tega junaka.

V Hvastji je prišla do izraza tista Potokarjeva oblikovna moč, ko je z mirnostjo in skromnimi zunanji podudarki gradil podobo izredno živega človeka, polnega notranjega življenja, čustvenega in zmožnega velikih dejanj, ki jih ustvarjajo skromne kretnje.

Nič kričavosti, nobenega poudarka in vendar tolika zgovornost, da je gledavcu vzvalovila vsa notranjost.

Hvastja — Potokarjev nepozabni junak!

Ko se je odpeljal z ostalimi resnično velikimi umetniki iz našega mesta, smo tolikrat mislili na Jermana in župnika in nadučitelja in — na Hvastjo. Znova na Hvastjo!

Potem je gostoval Lojze Potokar v Trstu kot glavar v Gogoljevem Revizorju.

Kako drugačen lik je ustvaril zdaj! Poglavar sredi tiste družbe, ki je vsa enaka, ki živi lahkotno življenje in ko začuti, da prihaja veter, se potuhne, potem pa išče načinov za svoje opravičilo in poti za nadaljnje udobje.

Zdaj oblikuje Potokar drugačnega človeka. To je nasprotje Hvastjevi skromnosti in poštenosti in srčni dobroti. A igravec čuti tisto umazanost, ki jo mora pokazati gledavcu in poslušavcu tako, da se mu bo zastudila. Ta nastop poglavarja je nastop oblastnika, ki se sicer boji, da mu bo višji od njega pogledal na prste, vendar bo vse tako uredil, da bo pokrtil vse umazano, navidez bo nekaj žrtvoval, da bo potem več zato prejel.

Potokar oblikuje to pozunanjeno postavo z neprisiljeno galantnostjo, ki mu je prirodna kot igravcu, čeprav je prišel v mesto s podeželja. Na parketih je uglajen, čeprav nakaže toliko značilnosti malomeščana. Potokar zna to oboje odlično združiti.

Najmočnejši spomin pa je zapustil Lojze Potokar v našem mestu, ko je prišel zaigrat na našo radijsko postajo Sokrata. S to vlogo je dosegel v Ljubljani v Eksperimentalnem gledališču nepozaben uspeh. Ko je z Radijskim odrom pripravljala gospa Balbina Baranovič Battelino Poslednje dneve Sokrata, je predlagala, da bi povabili Lojzeta Potokarja.

Od tedaj se ga spominjamo igravci Radijskega odra kot prijaznega, ljubeznivega človeka, umetnika, ki je prejel prav za to vlogo najvišje umetniško odlikovanje Slovenije, pa stopi zdaj skromno med naše igravce in igra z njimi svojo veliko vlogo. Tudi zdaj, ko je dosegel že najvišja priznanja, tudi zdaj prihaja enako skromen na oder do tistih, ki radi igrajo, pa čeprav ni to njihov izključni poklic. Rad ima tiste, ki imajo radi igranje, ker tudi sam neskončno rad igra.

V Poslednjih dneh je toliko miselnega bogastva, toliko globoke retorike in notranje bolečine, toliko krika po vsem dobrem, toliko ljubeznivega slovesa, toliko predanosti in zagrizene navezanosti na resnico, da ta podoba živi v tisoč izrazih in tisoč odenkih, drobnih in tihih vzdihih, mogočnih krikih in naročilih. Kaj vse mora znati igravec, ki hoče vse to bogastvo doživljanj in notranjih vzgibov izraziti!

Lojze Potokar vse to živi, živi tako, da pogosto pozabljamo na svoje vloge, ko ga gledamo in poslušamo, da se zbiramo okoli njega s trepetajočimi srci in nam silijo solze v oči.

V Sokratu je Potokar naravnost izkričal vso notranjo bolečino sodobnega človeka, ki so mu vzeli največje vrednote, ki jih je nosil v sebi. To je bolj sodobni kot zgodovinski Sokrat, njegov zagovor in očitek in krik velja sodobnim oblastnikom. Zato so ob tej igri onemeli gledavci in jo tako globoko sodoživeli.

Delec te njegove igre smo ohranili na traku in smo jo lahko znova poslušali. Igravca ne bomo več gledali, a pred nami je vstajal prizor za prizorom v spominu, ko se je dvigal do mikrofona in v utrujenosti sedal na stol. Ne bomo pozabili tistih dobrih oči, ki so se zazirale v nas, ki smo stali okoli njega in se poslavljali od Sokrata.

A tedaj smo se poslavljali tudi od njega kot človeka in igravca. Po tistem ga nismo več srečali na našem radiu. To je bil njegov labodji spev.

A jaz sem se srečal še enkrat z njim. Pripeljal se je za nekaj ur v naše mesto in sva sedla pod Tri drevesa nad mestom. Užival je pokoj, a vendar neprestano govoril o gledališki umetnosti. Njegove oči so bile za svetlimi naočniki žive in dobre. Vsaka beseda je izražala ljubezen do gledališča.

Tedaj ni prišel igrat. Prišel je, da bi kupil otroški voziček za svojega vnučka. Priprl je oči in njegov nasmeh je bil topel. Vesel je bil življenja. Svojega in novega, ki začena svojo rast. Rad bi užival pokoj ob tihem, mladem življenju in srkal v mladosti svoje krvi radost zahajajočega sonca.

Zal, je užival to srečo in pokoj tako malo časa. In s seboj je odnesel še toliko neizraženih odenkov življenja in toliko velikih podob, ki so živele na dnu njegove duše.

Umetnik je mrtev. A za njim živi niz živih ljudi, ki so nedosegljivi z našimi rokami, a jih slutimo in skoraj vidimo. Eden med njimi je Sokrat, kakor ga je živel on.

MED SLOVENSKIMI REVIJAMI

Po več letih, ki jih je moral prebiti v zaporu, se je v 33-34 številki PERSPEKTIV ponovno oglasil Jože Pučnik z aktualnim člankom O dilemah našega kmetijstva. Pučnik podaja zanimivo in obširno analizo sodobnega slovenskega kmetijstva, ki bi ji sicer mogel kdo oporekati, a pomeni kljub vsemu zaradi svoje jasnosti in precizno postavljenih rešitev razveseljivo novost v slovenski publicistiki. Pučnik kritizira ideološko-politično reševanje kmetijskih vprašanj, ki v Jugoslaviji še vedno prevladuje in dosega prav nasproten učinek, kot bi ga želeli. Nepravilno reševanje kmetijskih problemov je povzročilo Jugoslaviji velike ekonomske izgube. Obdobje forsiranega ustanavljanja zadrug, v katerem je kmet odhajal v zapor zaradi neporavnane obvezne oddaje, ga je nujno gnala v odklonilen odnos do nove oblasti, v katerem se še danes nahaja. Nepravilna komunistična politika je tudi rodila nove sestavine v

kmečki mentaliteti. Kmet se upira direktivam oblasti, se spušča v črno trgovino in tudi zmanjšuje svoje napore pri obdelovanju zemlje in smotrnem gospodarjenju. Pučnik pobija nazor, da izvirajo jugoslovanske kmetijske težave iz kmetove konservativnosti. Pučnik vidi vzroke težav prej v izraziti kmetovi eksistenčni ogroženosti. Kajti namesto tega, da bi država kmeta podpirala (kot na zapadu), mu sama koplje jamo. Pučnik meni, da je potrebno kmeta bistveno prosvetliti, mu pomagati in ga podpirati, mu nuditi kredite in stroje. Sele to bo v kmetu zacelilo rane, ki so mu jih prizadejali samovoljni in krivični ukrepi, in ga pripeljalo proti novim, socialističnim odnosom na vasi, ki se lahko rode samo spontano in s časom, a ne po kaki kabinetni direktivi. Pučnik tudi dokazuje, da je *povojni emigracijski val* večji od predvojnega in stalno narašča.

V 35. številki PERSPEKTIV objav-

lja Pučnik feljton *Iz oči v oči*, ki analizira istoimenski Bauerjev film. Pučnik meni, da se avtorji filma sicer spoečetka pogumno spopadejo s problemi sodobne jugoslovanske komunistične celice, a da pozneje zdrknejo v konformizem in oportuniteto. Tema filma nudi Pučniku dovolj priložnosti, da obsodi vso gnilobo določenega dela sodobnih komunistov in da postavi ustrezne zahteve po reševanju zacementiranega stanja, zaradi katerega je nekoč tudi sam moral izstopiti iz zveze komunistov.

V tej številki *Dominik Smole* in *Dane Zajc* zelo ostro kritizirata Mitjo Mejaka in Ivana Potrča in njuno večkrat nekulturno politiko. *Jože Snoj* začena objavljati modernistično sodobno novelo *Kavke*, ki jo nadaljuje v 36-37 številki. Prav tako priobčuje *Vital Klubus* zanimivo študijo o Gregorju Strniši, ki pa bo prav tako kot novela in marsikaj ostalega, kot se zdi, ostala nedokončana, ker so *obla-*

sti samovoljno ukiniše revijo zaradi njenih svobodoljubnih, kritičnih, čeprav nekoliko ciničnih stališč. Pretresljivo pričevanje je v zadnji številki v Listnici uredništva natisnjen dokument razgovora med delom urednikov in sodelavcem Perspektiv in predsednikom ideološke komisije CK ZKS Stanetom Kavčičem o groteskni kulturni situaciji, ki je preplavila Slovenijo in tudi povzročila sedanjo krizo. Pregarjanja proti sodelavcem Perspektiv, izpadi na premieri igre *Marijana Rožanca Tople grede*, ki kritizira sedanjo kmetijsko politiko, napoved kulturnega molka, ki so ga določili sodelavci Perspektiv, izjave skoraj sto slovenskih kulturnih delavcev, molčanje Sodobnosti, to je samo površna in začasna bilanca sedanjega stanja, ki ga je povzročil nasilni poseg oblastnikov v kulturo. Čudno se nam zdi, da očitajo oblastniki Perspektivam določene tendence po organiziranju opozicijske stranke, protidržavno dejavnost, zveze z emigranti in celo željo po mussolinijevskofašistični organizaciji države. Vsakomur je vendarle lahko jasno, da so bile Perspektive sicer kritično in pogumno, a vendarle marksistično orientirano glasilo. Njih ukinitve napoveduje novo atmosfero v Sloveniji, ugodni razvoj je uničen.

Prva letošnja SODOBNOST prinaša tri doživete *Udovice* pesmi, medtem ko moremo pet *Kocbekovih* pesmi iz druge številke ovrednotiti kot ponoven vzpon Kocbekovega ustvarjalnega genija (opozorim naj le na pesem *Lipičanci*). Tretja številka prinaša v prevodu dve tuji študij o Stalinu, četrta pa je posvečena Shakespeareu. Srednja novela (*Drago Grah, Konec pravljice*), ki se v teh prvih številkah razplete, je razvlečeno, sentimentalno, naivno delce. Tudi razlomljena *Zidarjeva* proza (*Jutro*) razočara. V peti številki začena *Janez Stanonik* objavljati esej o Prešernovem sodobni ku Smolnikarju in njegovih vezeh z enim vodilnih pesnikov ameriške romantike Longfellowom. Zal tudi temu zanimivo napisanemu esejju ne moremo več slediti, ker naslednja številka Sodobnosti še ni izšla.

PROBLEMI ostajajo v tradicionalnem dogmatičnem miljeju. V zadnjih številkah je *Boris Paternu* objavil nekaj dovolj učinkovitih kritik slovenskih literarnih novitet, ki pa velikokrat ne gredo v jedro umetnine. Opozoril pa bi na Paternuovo interpretacijo Kocbekove *Groze* v 12. številki mesečnika. *Vladimir Kavčič* objavlja po poglavjih svoj novi roman, ki zaradi določenih kritičnih sentenc ni dobil založnika. Vendar se nam zdi, da roman ni posrečeno delo: kafkovsko groteskni prijem je pisatelja zapeljal v vode plagiatstva. Atmosfera romana je zelo težko določljiva, kafkovske pristnosti in drzne jasnosti v delu ni. Pač pa se junaki premikajo pod zornimi koti in v megli Kafkovega Grada, med njimi ni komunikacij; to je le turobno življensko životarjenje. Čeprav je lahko to sodobna slovenska slika in sodobna slovenska perspektiva, pa pisateljevo oprijemanje že razrešene in izpeljane tehnike (Kafka) delu ni v prid. Zelo verjetno je torej, da se ta roman, naj bo še toli-

ko kritičen, avtorju ni posrečil, ker je premalo samosvoj.

V aprilsko-majski (16-17) številki objavlja *Meta-Grosman Dokler* zanimiv članek o perečem problemu tehnike in kulture (Vprašanje dveh kultur), ki ga je načelo tudi MEDDOBJE. V reviji se večkrat pojavi s Črtičo ali novelo *Miško Kranjec*. Zal lahko ugotovljamo, da drsi pisatelj od pretresljivih in globokih epsko-liričnih predvojnih prekmurskih tekstov neozdravljivo navzdol. Sodobno Kranjevo pisanje je neizpodbiten dokaz, da lahko velik avtor, če mu zmanjka ustvarjalnega poguma, pristane v najbanalnem kiču.

V mariborskih NOVIH OBZORJIH objavlja *Pavle Zidar* v letošnji tretji in četrti številki sicer večkrat zanimivo, a neozdravljivo tendenčno in črno belo reportažo (*Ob Muri*). Gre za srečanje s peščico krajev v Avstriji pri Radgoni, kjer se tu in tam še kaj slovenskega sliši. Vendar je avstrijsko življenje kruto popačeno, ljudje pa nečloveško prikazani. Taka literatura ne bo požela slave. V peti številki pritegne članek *Lojzeta Udele*, ki analizira nacionalne razmere v štajerskem Podravju ob razpadu Avstro-Ogrske. V šesti številki je aktualna *Rozmanova proza* Brusač, ki prikazuje diskriminacijo ciganov v sedanji Sloveniji, v prevodu pa je objavljen zanimiv esej Wolfganga von Einsiedela o Shakespearovem vprašanju, medtem ko Javorškov esej o Shakespearovem ljubosumju kljub zanimivosti ne zadovolji popolnoma.

V Buenos Airesu je izšla 1-2 številka osmega letnika MEDDOBJA. Najpomembnejše je koserija *Zorka Simčiča* Pripisi k dnevom, ki je vseskozi umetniško in tudi simbolično delo, morda najboljšje, kar je Simčič doslej napisal. Kljub pozitivističnemu prijemu je zanimiv *Dolarjev* obširni esej

o znanstveniku, raziskovalcu stare cerkvene slovanščine in problema sv. Cirila in Metoda, Francetu Grivcu. Proza in poezija nas ne zadovolji v preveliki meri. *Komarjeve* Glose pa žal ne kažejo prevelikega razumevanja za sodobne svetovne in narodove probleme. Tudi je popolnoma neustrezno Komarjevo preimenovanje angažiranosti v že psovalno besedo udinjjanje. V reviji so objavljeni tudi *Jurčecovi* in *Debeljakovi* spomini. Posebno prvi so zanimivo branje, vendar je očitno, da sodobna revija ne more živeti samo iz spominov, temveč mora rasti v uspešno perspektivo bodočnosti. Tega pri Meddobju zastoj iščemo.

Prav je tudi, da registriramo prvi dve številki nove tržaške revije MOST. V prvi številki je zanimiv, čeprav sporen, članek o francoskem jezuitu, naravoslovcu in novatorskem krščanskem filozofu Teilhardu de Chardinu. Omeniti je tudi kritizirajočo prozo *Aleša Lokarja* Praznina, ki se sicer ne povzgne do estetske učinkovitosti in umetniške pomembnosti, a je že kot barometer stanja sodobne tržaške in slovenske družbe omembe vredno delo. Kritike, ki Praznino pobijajo iz moralnih ozirov niso na popolnoma pravi poti. V drugi številki objavlja *Lev Detela* esej o slovenski povojni književnosti, omeniti pa je še vsaj poleg Podrekinoga esēja o slikarjih Baconu in Matti, Vremčev prevod Heerovega esēja *Misli o uporu*. Poleg moderne lirične proze *Milene Merlak Detela* in *Stanka Janežiča*, je objavljena tudi *Beličičeva* humoristična skica *Obiski v realistični maniri*. Vse to je pač v dokaz, da po surrealističnem obdobju bivajo v sočasni literaturi, domači in svetovni, različne literarne smeri, saj ni že vrsto desetletij nastalo nobeno univerzalno svetovno gibanje. Vsak pesnik je danes skorajda svoje gibanje in predstavlja problem zase.

Lev Detela

SLOVENSKE KNJIŽNE NOVITETE

Po izdajah Strniševe pesniške zbirke ODISEJ, in Kocbekove GROZE, o katerih smo že poročali, se ni na slovenskem knjižnem trgu razen Zoretovih grotesknih, baladnih pesniških vizij DEŽELA (Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires) pojavilo nobeno pomembnejše delo. Pesmi so še izdali Jože Ternar (SEJALEC), Ivan Minatti (NEKOGA MORAS IMETI RAD), France Onič (IZ VRTOV LJUBEZNI), Janez Menart (SEMAFORI MLADOSTI), Bojan Pisk (UPADLA GLADINA), proza pa Oskar Hudales (roman MED DVEMA SVETOVOMA), Milan Šega (novele DEČEK S PISČALKO), Mira Mihelič (roman OTOK IN STRUGA), Smiljan Rozman (noveli ROZALJA IN VRTAČNIK), Mitja Vošnjak (roman ONKRAJ CESTE SE SPEL PRICENJA ŽIVLJENJE), Marta Grom (roman IZPOVED ŽENE), Smiljan Rozman (roman DRUŠČINA), Miško Kranjec (roman ZA SVETLIMI OBZORJI), France Bevk (IN SONCE JE OBSTALO), Marjan Kolar (humoreske SAMOMOR V NEBESIH) in Marija Vogrič (LJUDJE BODO OSTALI). Pri slovenskih večernicah sta izšli po-

vest SADOVI ZLA (Joži Munih, Celje) in Mauserjev MRTVI ROD (Celovec), medtem ko je značilno, da je Mauser izdal tudi prvi del romana LJUDJE POD BIČEM (SKA). Goriška moh. družba pa ni izdala niti enega izvirnega slovenskega literarnega dela, čeprav bi jo morala navdušiti že zanimiva povest TUJCI POVSOD, ki izhaja v Mladiki. V knjižni obliki je zadnji čas izšlo samo Torkarjevo dramsko delo PISANA ŽOGA.

Lev Detela

LETNO POROČILO

Letno poročilo Glasbene matice v Trstu za šolsko leto 1963/64. Iz letnega poročila te glasbene ustanove razvidimo, da je v Trstu in Gorici med Slovenci veliko zanimanje za glasbo in da opravlja ta šola pomembno kulturno poslanstvo. Šola je imela v preteklem letu okoli 200 učencev, predvsem mladine. Šola ima svoje podružnice v Nabrežini, Prosek-Konovelu, Trebčah, Gorici, Sovodnjah in Štandrežu. S temi podružnicami omogoča velikemu številu gojencev glasbeno izobraževanje.

H. S.

vijo dobro svojo dolžnost, ne moremo si misliti, da je njihova krivda za tako slab uspeh. Ali pa tiči morda kje druge vzrok?

Vsekakor nas, staršev, ne zadovolji izgovor, češ, »slab material«, kajti če bi bil tako slab, bi padli učenci že prej. Tako pa so nekateri celo dobro izdelali na koncu leta ali pa so prišli pred komisijo z eno samo negativno oceno, pri maturi pa so padli za vse leto. V demokratični državi je danes tudi šola toliko demokratična, da moramo starši priti do jasnega odgovora, kje je vzrok tako slabemu uspehu naših otrok? Mislim, da bodo mnogi starši zelo hvaležni, če bo tudi Vaša revija skušala posvetiti temu vprašanju resno razmišljanje. Naprosite pedagoge in starše, pa tudi učence, naj napišejo svoje vtise in misli o tem vprašanju. A začnite takoj v jeseni, na koncu leta je prepozno. Morda bodo taka razmišljanja nudila nekaj napotkov staršem, profesorjem, pa tudi učencem, kaj bi bilo treba ukreniti, da bi ne bili nad vsako maturo prestrašeni in da ne bi s tako bolečino in osuplostjo brali leto za letom rezultate.

Milan Pertot

KULTURNI DOMOVI

V zadnji številki Mladike ste zelo jasno odgovorili na nekaj pisem o lastnini in uporabi kulturnih domov. Kulturni domovi so narodna last, so torej vseh tržaških Slovencev, nikakor pa ne last ene same skupine. Nisem še srečal našega človeka, ki bi mislil drugače. Pa kako to, da še ni to izvedeno? Čakamo, da boste že enkrat zapisali: Danes smo postali tudi PRAVNO lastniki slovenskih kulturnih domov VSI SLOVENC! J. ŠT. Devin

LETOŠNJI TABOR

Na vprašanja, ali letos ne bo vsakoletnega tabora, poroča Slovenska prosveta, da ga namerava pripraviti na Repentabru septembra.

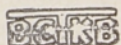
NAŠE ČESTITKE

Studij socialnih ved je z uspehom zaključil g. Ivan Buzečan in postal diplomiran socialni asistent. Ivan Buzečan, ki je prispeval svoj delež tudi pri našem prosvetnem delu, saj smo ga opazili ponovno na odru v auditoriju in tudi na prireditvah na Repentabru, razen tega je večletni sodelavec Radijskega odra. K zasluženemu uspehu mu čestita Slovenski kulturni klub, Radijski oder, prijatelji in znanci ter MLADIKA.

Novemu inženirju Savu Cunji prav tako čestita Slovenski kulturni klub, prijatelji in znanci ter MLADIKA.

Iskrene čestitke Jožku Bednariku, novemu inženirju kemije in Ani Mariji Budihnovi, ki je prav tako dosegla doktorsko čast iz istih ved.

Znanci in prijatelji čestitamo novemu doktorju medicine in kirurgije, Petru Bolku. Doktorju čestita tudi MLADIKA.

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

Hotel pension „Bled“

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777-102

PROPR. DIRETTORE VINKO LEVSTIK

HOTEL - PENSION »BLED«

PENSION »DANIELA«

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme, 40
Tel. 777-102

Roma - Via L. Luzzatti, 31
Tel. 750-587

Spročila

Prihodnja številka Mladike

bo izšla septembra. Prosimo, da bi poslali prispevke do 20. avgusta.

Lepo prosimo vse, da bi poravnali naročnino, ker se nam drugače preveč veča dolg v tiskarni in nimamo poguma izdati nove številke. Lepo prosimo tudi vse zavedne Slovence, da bi poleg naročnine darovali nekaj za tiskovni sklad. Brez te podpore in brez rednega plačevanja naročnine, ne moremo revije redno izdajati.

Ponovno lepo prosimo!

Naš dom

Prav tako nas teži dolg za prostore, ki smo jih kupili v ulici Donizetti. Prostori so v središču mesta, so lepi, lahko smo jih veselili. Tu so seje vseh naših osrednjih organizacij, različni tečaji, vpisovanja za kolonije, tu imajo dijaki redne sestanke in predavanja, prav tako akademiki. Kolikim staršem smo s tem ustregli, ko res brez skrbi pošljejo svoje otroke v te dostojne in lepe prostore.

Toda razumeti morate, da je treba za to tudi nekaj materialnih žrtev. Zelo malo staršev tistih otrok, ki zahajajo sem in prav tako zelo malo drugih tržaških Slovencev je kaj prispevalo za ta naš dom. Naj povemo, da nimamo za seboj kake države in tudi ne kake politične organizacije s svojim bogastvom. Imamo dolg in plačevati moramo obresti za ta izposojeni denar. Kako poravnati dolg in kako vzdrževati prostore (čiščenje, električna, davek, pripomočki za predavanja in podobno) je moreča skrb. Priskočite na pomoč in s svojim deležem pomagajte vzdrževati ta naš prostor. Spomnite se na naš dom ob različnih srečnih prilikah: ob rojstvih, porokah, diplomah itd. Saj so mnogi doživeli in mnogi še lahko bodo doživeli v domu zelo lepe trenutke.

Za vsak dar se Vam lepo zahvaljujemo. Pošljite na položnico Mladike in zadaj napišite NAŠ DOM, Trst, ulica Donizetti 3/I. Ali pa prinesite prispevek osebno.

Prošnja

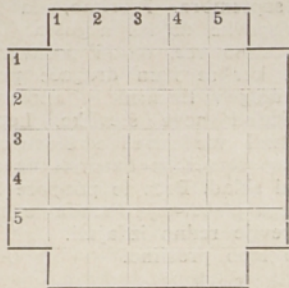
Jeseni izide zbirka pripovedi Leva Detele, ki ji je avtor dal naslov BLODNJAK. Knjigo je lansko leto napovedala že Mladika, a smo morali izdajo zaradi finančnih težav opustiti. Da bi pomagali mlademu pisatelju, našemu sodelavcu, ki izdajo knjige sedaj sam pripravlja, prosimo bravce Mladike in slovensko kulturno javnost, da se na zanimivo knjigo prednoroči in po možnosti tudi prispeva kak majhen mecenski dar, ki bi podprl izdajo knjige. Prijave in denarna nakazila lahko pošiljate na Mladiko ali pa na naslov Leva Detele: Wien XVI, Wichtelgasse 9/6, Avstrija.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

UGANKARSKI KOTIČEK

ALEKSANDER MOŽINA

MAGIČNA LIKA

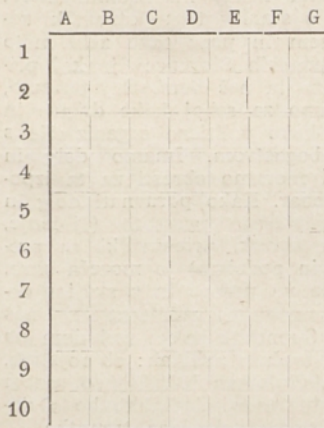

1. viba
2. vrsta slikanja
3. vas v tržaški okolici
4. najnapornejša atletska disciplina
5. zgovoren znak prisotnosti.

1. veliko kanadsko mesto ob jezeru Ontario
2. kraljevski sedež
3. slaven ital. pesnik iz začetka prejšnjega stoletja («Gomile»)
4. veliki poraženec pri Akciji
5. starogrška pokrajina

ITALIJANSKA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. francoski slikar impresionist; 2. skorajda že izumrla zver — avtom. znački Tajske in Luksemburga; 3. začetnici imena in primka enega od francoskih impresionistov — enaka samoglasnika; 4. delc snovi; 5. školjka; 6. znameniti grški zgodovinar in zemljepisec za časa cesarja Avgusta; 7. trigonometrična sunkcija; 8. otočje v sev. Pacifiku; 9. piškot — avtom. znački Japonske in Italije; 10. reka v Srbiji.

Navpično: A. nebrzdani človek; B. fiz. enota dela — konstanten; C. začetek... gibanja — ribiška priprava; D. okrasne rastline; E. država v Aziji; F. Heziodov ep; G. mesto v Franciji, znano po vsakoletnih avtom. dirkah — kem. znak za iridij.

V shemo je treba poleg odgovarjajočih besed vnesti tudi 12 črnih polj, ki so postavljena nesimetrično.

POSETNIKA

VLADO LASER

Gospod Vlado je na vožnji čez Atlantski ocean. Razberite iz njegove posetnice cilj njegovega potovanja!

TVRDKA

Herzè

USTANOVljena
LETA 1958

TRST - TRG S. GIOVANNI 1
TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

Za dobro voljo

»Moja zaročenka je dvojčica.«
»Kako jo pa spoznaš, da je ona?«
»O lahko, njen brat je veliko večji kot ona.«

»Žal mi je, a računa prav res ne morem plačati.«
»Tako? Če mi ga takoj ne plačate, bom rekel vsem vašim upnikom, da ste mi ga plačali.«

Neki ameriški časopis je v otroški rubriki razpisal nagrado za najboljši odgovor na vprašanje:

Kakšno ime bi dali sestradanemu črnskemu dečku, ki požre svojega očeta in mater?

Večina odgovorov je bila: Ljudoželec, ubijavec, očetomorivec, pošast in podobno.

Nagrado pa je dobil tisti, ki je odgovoril: Sirota.

V restavraciji igra orkester. »Prva vijolina« se približa gospodu, ki sedi pri prvi mizi.

»Oprostite, ste vi naročili odlomek iz Paganinija?«

»Ne, ne, naročil sem zrezek in zetje.«

Na Skotskem delajo izpit kandidata za policijsko šolo.

Vprašanje: »Kaj bi naredili, če bi se kje zbrala velika množica, vi pa bi dobili ukaz, da jo morate razgnati?«

Kandidat:
»Razširil bi med množico glas, da bomo začeli zbirati prispevke za kako ustanovo.«

Kmetje v Michiganu so zelo ljubivni ljudje in drug do drugega zelo poštenj.

Nekega dne je kmet pripeljal kravo na trg. Znanec se mu približa in ga vpraša:

»Je dobra ta krava? Kaj mislite, bi se dobro obnesla v moji čredi krav, ki so same čistokrvne švicarske krave?«

»Tega pa ne vem Charles,« je odgovoril ta. »Po mojem se ne bi obnesla.«

»Tako, tako... pa je vsaj dobra mlekarica?«

»Ne, ni... po pravici povedano, Charles, nima kaj prida mleka. A nekaj ti lahko zagotovim: dobrosrčna kravica je in kadar premore kaj mleka, ga radevolje da od sebe.«

Kamijon je do smrti povozil Poljanca. Prosili so njegovega prijatelja, naj kar moč obzirno obvesti njegovo ženo. Mož je res šel tja, pozvonil in vprašal:

»Ali ste vi Poljančeva vdova?«
»Kako? Hočete reči Poljančeva žena?«

»Ne, ne. Koliko staviva, da ste Poljančeva vdova?«

CENA 150.- LIR